

Вступ

*Від правильного виховання дітей
залежить добробут усього народу.*

Джон Локк

Інтеграційні процеси, що відбуваються в Україні, європоцентричність, пробудження громадянської і громадської ініціативи, виникнення різних громадських рухів, розповсюдження волонтерської діяльності, які накладаються на технологічну і комунікативну глобалізацію, міграційні зміни всередині суспільства, ідентифікаційні і реідентифікаційні процеси в особистісному розвитку кожного українця, відбуваються на тлі сплеску інтересу і прояву патріотичних почуттів і нових ставлень до історії, культури, релігії, традицій і звичаїв українського народу [5].

На жаль, до сьогодні українська освіта не мала переконливої і позитивної традиції, досвіду щодо виховання патріотизму в дітей та молоді, у попередні часи боялися взагалі терміну «національний», а «патріотичне виховання» сприймали винятково в етнонародному вимірі.

Протягом останніх десятиліть було розроблено низку концепцій:

- Концепція національної системи виховання (1996);
- Концепція національно-патріотичного виховання (2009);
- Концепція Загальнодержавної цільової програми патріотичного виховання громадян на 2013-2017 рр.;
- Концепція громадянської освіти та виховання в Україні (2012).

Проте жодна з них не була розгорнута і не втілилася в конкретні кроки з реалізації через зміну векторів розвитку держави і, відповідно, освітньої політики, через різні уявлення правлячих еліт на ідеологію і напрями розвитку освіти.

Тому нині, як ніколи, потрібні нові підходи і нові шляхи до виховання патріотизму як почуття і як базової якості особистості. При цьому потрібно

враховувати, що Україна має древню і величну культуру та історію, досвід державницького життя, які виступають потужним джерелом і міцним підґрунтям виховання дітей і молоді. Вони уже ввійшли до освітнього і загальновиховного простору, але нинішні суспільні процеси вимагають їх переосмислення, яке відкриває нові можливості для освітньої сфери [5].

На розвиток молодого покоління впливає чинник вибору між двома моделями життя: пасивного (коли за людину хтось робить вибір і приймає рішення) й активного (коли людина свідомо вирішує, як їй жити і діяти). Вибравши першу модель життя, молоді люди ростуть пасивними, а це втрачає для суспільства загалом. Сучасному суспільству потрібні енергійні, ініціативні люди, які володіють якостями лідера, здатні організувати діяльність. У зв'язку з цим виникає необхідність у підготовці таких людей зі школи. В Основних орієнтирах виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів «Ціннісне ставлення особистості до суспільства і держави виявляється у патріотизмі, правосвідомості, політичній культурі та культурі міжетнічних відносин» [8].

Реалізація нових завдань освіти потребує нових підходів, звернення до особистості учня з її потребами та інтересами. Особливістю сучасної системи освіти в Україні є співіснування традиційних та інноваційних технологій виховання. Під інноваціями у вихованні розуміють процес створення, поширення нових засобів (нововведень) для роз'яснення тих педагогічних проблем, які досі вирішувались по-іншому, а також результат творчого пошуку оригінальних, нестандартних розв'язань різноманітних педагогічних проблем: оригінальні виховні ідеї, нові виховні технології, форми і методи виховання. У планах виховної роботи школи, класних керівників обов'язковим розділом є національно-патріотичне виховання, у якому адміністрація і педагоги фіксують заходи, бесіди, спрямовані на виховання справжніх громадян-патріотів України. Із кожним роком ми плануємо все більше інтерактивних, нетрадиційних заходів.

Отже, нагальною постає потреба широкого упровадження інновацій у виховний процес. На нашу думку, основними складовими національно-патріотичного виховання, які успішно реалізуються в нашій школі є формування національної самосвідомості і прищеплення любові до Батьківщини; військово-патріотичне виховання, формування готовності до захисту Вітчизни; благодійна діяльність та співпраця з волонтерськими організаціями; громадянська освіта та громадянське виховання; вивчення народних традицій, відродження звичаїв українського козацтва.

1. Інноваційні технології національно-патріотичного виховання в системі роботи Будищенської ЗОШ І-ІІІ ступенів

Патріотизм – серцевина людини, основа її активної позиції

В.О.Сухомлинський

В основу системи національно-патріотичного виховання покладено ідею розвитку української державності як консолідуючого чинника розвитку українського суспільства та української політичної нації. Важливу роль у просвітницькій діяльності посідає відновлення історичної пам'яті про тривалі державницькі традиції України [5].

Виховна система школи – це цілісна структура, яка сприяє успішній діяльності щодо виховання дітей і молоді. Тому кожен педагог нашої школи, реалізуючи виховну проблему школи («Виховання громадянськості, національної самосвідомості, відповідального ставлення до власного здоров'я як найвищої соціальної цінності»), дбає про виховання суб'єкта громадянського суспільства, громадянина-патріота України.

Залучаючи учня до діяльності, ми скеровуємо його на пізнання світу і себе в ньому. При цьому пам'ятаємо слова Ш.О.Амонашвілі про те, що силоміць збагачувати духовний світ дитини - все одно, що зловмисно висаджувати райські яблука в отруєний ґрунт. Бо дійсно, світ дитинства є, і він не такий, як світ дорослих. А тому ми повинні вміти жити в ньому разом із нашими вихованцями, а не поспішати тягти їх у доросле життя [1].

Різні джерела подають багато різновидів інноваційних виховних технологій. У нашій школі найчастіше впроваджуються ті, що дають змогу виявити творчі здібності кожної дитини, створити ситуацію успіху:

- **Проектні технології.** Самостійно-дослідницька, пошукова діяльність переходить у творчі вчинки школярів. Найцікавіші проекти учнівського самоврядування: «Квіти біля школи», «Проект у соціальних мережах. Історія одного фото», «Буккросинг. Прочитай і відпусти»,

«Патріотами не народжуються. Патріотів виховуємо», «Волонтери серед нас», «Лист солдату», «Збережемо пам'ять через роки», «Моя сім'я у роки Другої Світової війни» та інші.

- **Технологія виховання успішної особистості.** Через активну роботу учнівського самоврядування, акції «Квіти біля школи», «Оберіг для захисників». З 2015 року проводиться шкільне свято «Зоряний Олімп», на якому відзначають найталановитіших учнів, які показали високий рівень знань, захищали честь школи та стали переможцями й призерами районних, обласних олімпіад з базових дисциплін, конкурсу науково-дослідницьких робіт Малої Академії наук, інших інтелектуальних, творчих, спортивних конкурсів і змагань, а також педагогів, які допомагають школярам відчувати свою індивідуальність та обдарованість.

- **Інтерактивні акції.** Учні у співпраці з педагогами виготовляють і розповсюджують інформаційні буклети, спеціальну літературу, пам'ятки, тематичні календарі тощо: «Безпека Інтернет-простору», «Вогонь-друг і вогонь-ворог», «Закон і ми», «Наші права та обов'язки», «Зумій зберегти своє здоров'я»).

- **Колективні творчі справи.** Повноцінне життя учнівського і педагогічного колективу, їх спільна робота з метою покращення, урізноманітнення шкільного життя.

- **Флешмоби** є обов'язковим елементом більшості шкільних заходів. Танцювальні флешмоби випускників – окраса свят першого та останнього дзвоника.

- **Квести.** Останнім часом стали популярні краєзнавчі, історичні квести. Фут-квести, тематичні квести проводяться в пришкільному літньому таборі та під час гри «Сім пелюсток доброти».

1.1 Успішна реалізація завдань національно-патріотичного виховання при проведенні квестів у школі

Для більшості сучасних учнів проблемним є здійснення логічних операцій, засвоєння великого обсягу інформації, яка, на їхню думку, не завжди їм потрібна. Упровадження інноваційних технологій та методик навчання і виховання сприяє різнобічному розвитку школярів, зацікавленості учнів і викладачів. Однією з таких методик, яка вчить знаходити необхідну інформацію, піддавати її аналізу, систематизувати та вирішувати поставлені завдання є **квест**.

За джерелами Вікіпедії, квест (від англ. quest – пошук, пошук щастя / знання / істини, пошук пригод) – інтелектуальне змагання з елементами рольової гри, основою якого є послідовне виконання заздалегідь підготовлених завдань командами або окремими учасниками.

Квест дозволяє розвивати активне пізнання, сприяє розвитку мислення, допомагає долати проблеми та труднощі, а саме: вирішити, розплутати, придумати, уміти застосовувати свої знання на практиці у нестандартних ситуаціях, тобто актуалізувати знання, вчить мислити логічно, розвиває інтерактивні здібності.

Різновидом квесту є фут-квест – гра, яка включає в себе послідовність пунктів (чекпоінтів або чеків), що знаходяться десь у місті або селищі, і в яких гравцям треба побувати під час гри. Кожен чек хитро зашифрований і отримати орієнтир на наступний можна тільки з попереднього. Команди формуються або самими учасниками, або агентом, який знаходиться на старті.

Рухаючись від «станції» до «станції» і, зупиняючись, отримувати чи демонструвати свої знання, набувати чи демонструвати певні навички. Для проведення превентивної та профілактичної роботи можна влаштовувати станції, які за темою відповідають різним аспектам соціальних проблем та негативних явищ в освітньому середовищі.

У позакласній діяльності ми впроваджували патріотичні квести, тому що це дозволяє:

- **активізувати розумову діяльність** шляхом створення спеціальних умов для виконання завдань, які потребують достатньої свідомості й зрілості учнів, здатності до подолання спеціально створених перешкод;
- **формувати стійкий інтерес** учнів до тематики;
- **активізувати сприйняття** матеріалу засобами наочності (реальних предметів, макетів, моделей, зображень кінофрагментів, фотографій, малюнків, умовних графічних знаків, символіки);
- **поєднати** новітні та традиційні дидактичні засоби навчання;
- **розвинути універсальні форми розумової діяльності** (аналіз, синтез, індукція, порівняння, систематизація тощо).

При використанні квесту, як методу стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності учнів засобами ігрової діяльності школярі шукають оригінальні рішення. Під час гри команди вирішують логічні завдання шляхом підказок і пошуку рішень в нестандартних ситуаціях. Після завершення чергового завдання команди переходять до виконання наступного. Перемагає команда, що виконала завдання швидше за інших.

Основні засади квесту:

- Проходження за сюжетом, який може бути чітко визначеним або мати декілька варіантів, у залежності від вибору учасника.
- Питання розраховані на застосування логіки.
- Однозначність відповіді (одне слово - якщо це запитання для переходу між етапами; розширена відповідь - якщо це запитання самого етапу).
- Регламентована кількість часу на обговорення.
- Не завжди лаконічні та чіткі завдання розвивають дослідницькі навички – аналіз випадкових, на перший погляд, відомостей, збір різних, дещо абсурдних як за виглядом, так і за функціональністю даних-повідомлень.

- Залучення всіх учасників – думка кожного учасника враховується, навіть, якщо це тільки «рух у невідоме», висловлювання ідей, виконання певних практичних завдань.

- Міжпредметні зв'язки, застосування знань у новій ситуації.

При проведенні квесту застосовуємо окремі прийоми дидактичних ігор як методу навчання: головоломки, ребуси, «крокодил», анаграми, викреслення зайвого, шифрування, збирання предметів (козацького костюма), створення за зразком, представлення за обмежений час результатів дослідницької роботи у вигляді виступу, презентації, «гонка за лідером», «вірю-не-вірю», стінгазети, брошури, запитання-відповідь, «ключове слово», музичний виступ, складання пазлу тощо.

Оскільки діти проявляють зацікавленість до всього незвичайного, яскравого, то неординарність завдань сприяє переключенню уваги, змінює хід думок, учень починає мислити не тільки логічно, а й абстрактно, творчо, що, в свою чергу, сприяє розвитку вищих форм мислення.

Застосування такого методу змінює шкільне життя в цілому. Діти мають можливість більше спілкуватися, висловлювати власну думку, в них розвивається вміння не тільки працювати самостійно, а й у команді.

До квестів необхідна ретельна підготовка вчителів, можна залучити батьківську громаду. Тематика квестів може бути різноманітною. Головне – вдало підібрати завдання, заздалегідь продумати та перевірити на безпечність маршрут, розташування чекпоінтів тощо. Патріотичні квести ми проводили до відзначення свят і пам'ятних дат, зокрема козацький квест «Пропала булава» до Дня захисника України, Дня українського козацтва (Додаток 1) та інтелектуальний історичний квест «Крізь призму століть» до 100-річчя подій Української революції 1917-1921 років (Додаток 2).

Впроваджуючи квест у позакласну діяльність школи ми визначили окремі його переваги:

- дозволяє учням пізнати один одного в умовах необхідності прийняття швидких рішень;
- виявляє приховані якості учнів, потенційних лідерів, інтелектуалів, учнів-логістів, які вміють прорахувати на декілька ходів вперед;
- розвиває логічне мислення, інтуїцію, вміння швидко знаходити вихід із складної ситуації, знайти спільну мову з різними людьми;
- дозволяє учням краще ознайомитися з темою, бо всі сценарії носять тематичний характер;
- проводить аналогії й асоціації між явищами;
- швидка актуалізація інформації;
- ігрові етапи дозволяють спільно пережити емоційні сплески, що психологічно зближує учнів, викликають масу позитивних емоцій і радісних спогадів, сприяють розвитку комунікабельності;
- інтелектуальні етапи розвивають ерудицію і виявляють спритність.

Аналізуючи власну професійну діяльність, робимо висновок, що використання квесту в навчально-виховному процесі приносить позитивні результати. Впевнені, що ті педагоги, які спробують створити та провести хоча б один квест з учнями, одразу побачать у своїх вихованцях позитивні зміни.

Учні 8 класу на етапі «Чумацький шлях» козацького квесту

1.2 Патріотичні флешмоби – традиція учнівського самоврядування

Флешмоб (також флеш моб і флеш-моб, англ. flash mob - «спалахуючий натовп», flash - спалах, mob - натовп), або раптівка - це неочікувана поява групи людей в заздалегідь запланованому місці, спланована, розрахована на масове виконання акція. Сценарій заходу може бути дещо дивним, а головне - несподіваним для осіб, які опинилися поряд. Зазвичай раптівки організуються через всемережжя або інші сучасні засоби комунікації.

Жодного стосунку до політики чи реклами флешмоб не має. Мета «правильного» флешмобу така: його учасники та спостерігачі над чимось мають серйозно замислитись, а ще - одержати море позитивних емоцій. Флешмоб об'єднує, даруючи гарний настрій. Головне – повна відсутність агресивності – як з боку моберів, так і глядачів.

До початку дій учасники флешмобу не повинні виділятися з натовпу, поводитися так, ніби самі щойно й несподівано для себе до акції приєдналися. Тривати флешмоб має кілька хвилин (інакше зникне ефект несподіванки). Закінчитись акція флешмобу повинна так само несподівано, як і почалася, учасники розходяться, ніби нічого й не було.

Флешмобери можуть бути будь-якого віку та статусу - від підлітків до успішних людей. Для когось це розвага, для когось - самоствердження. Більшість включається у флешмоб, щоб відчути себе особистістю, зламати стереотипи звичної для суспільства поведінки.

Захід має передусім дивувати, привертати увагу до певної ідеї або її трактування.

Зауваження щодо проведення флешмобу:

- ❖ участь у флешмобах - справа добровільна;
- ❖ кожен новий флешмоб повинен бути оригінальним, відмінним від інших;
- ❖ флешмоб має починатися й закінчуватися швидко, раптово;

- ❖ під час флешмобу учасникам бажано якнайменше спілкуватися між собою;
- ❖ флешмоб не повинен бути дискомфортним для спостерігачів;
- ❖ флешмоб - це завжди яскраво!

У Будищенській загальноосвітній школі останні роки набувають популярності танцювальні та поетичні флешмоби, ініціаторами яких виступають активісти учнівського самоврядування. Позакласна виховна робота має величезні можливості для залучення дітей до формування особистості, більше ніж звичайні шкільні заняття. Величезна розмаїтість позаурочних виховних методик і прийомів дозволяє робити це всебічно.

Зокрема, щорічно 1 Вересня на Святі першого дзвоника стали традиційними патріотичні флешмоби випускників-одинадятикласників, до яких долучаються першокласники, їх учителі та всі бажаючі. До 25-річчя Незалежності України педагог-організатор підготувала танцювальний флешмоб «З Україною в серці!». Напередодні Дня Збройних сил усі дівчата 5-11 класів взяли участь у флешмобі-вітанні хлопців і чоловіків зі святом «За тебе молюсь, український солдате!».

22 Pushup Challenge - флешмоб, започаткований 2016 року в США, який набув значної популярності в різних країнах світу. Має за мету підтримати учасників бойових дій, воїнів та загартування тіла. Учасники флешмобу протягом 22 днів віджимаються від підлоги 22 рази і передають естафету далі. В Україні на початку 2017 року естафета набула масового характеру і до неї долучились представники політичного керівництва та військового командування держави. Акція проходить на підтримку ветеранів, що повернулись із зони проведення АТО. Учні Будищенської школи отримали естафету від Мошнівської ЗОШ та почали віджиматись. Під час зустрічі з АТОВцями, 23 лютого 2017 року, рій «Мошногірські яструби» та вся школа віджимались на камеру і передали естафету Сагунівській загальноосвітній школі I-III ступенів.

На виконання постанови Верховної Ради України від 17.01.2017 №4261 «Про встановлення Дня українського добровольця», відповідно до заходів по школі 14 березня 2017 року учні 5-11 класів долучились до флешмобу «Борітеся – поборете!».

Святкова лінійка (1 вересня 2015 року)

**Патріотичний флешмоб до
Дня Збройних сил України**

Флешмоб 22 Pushup Challenge

**Флешмоб до Дня українського добровольця
«Борітеся – поборете!»**

**Танцювальний флешмоб
«З Україною в серці!»**

Досягти успіху зможе людина, яка добре знає свої здібності, впевнена у своїх силах і творчій самореалізації. Активісти учнівського самоврядування завжди ініціюють і підтримують нові форми позакласної роботи. Так, до Дня Соборності України під час урочистої лінійки провели поетичний флешмоб «Ми з вами – це одне єдине...» (Додаток 3).

У рамках Тижня пам'яті жертв Голодомору проведено лінійку-флешмоб «Не дамо загасити свічку пам'яті», під час якої учні прочитали власні поезії про геноцид проти українського народу та виставляли маленькі вогники у символічну свічу пам'яті (Додаток 4).

**Поетичний флешмоб
«Ми з вами – це одне єдине...»**

**Флешмоб-лінійка
«Не дамо загасити свічку
пам'яті!»**

Пропонуємо основні терміни флешмобу:

- Акція - дія, виступ, конкретне кінцеве втілення сценарію.
- Афтерпаті (скор. АП англ. after party) — зустріч моберів після акції.
- Камертон - годинники, що перебувають у суспільному або іншим місцях, по яких мобери заздалегідь синхронізують власні годинники для точного прибуття на місце акції.
- Класика - ФМ-акція, побудована на первинних основах ідеології цього руху: миттєве створення натовпу, абсурдність дій тощо.
- Маяк - спеціальна людина, що перебуває на місці проведення деяких флешмоб-акцій, для того щоб подати моберам умовний сигнал про її початок.
- Медіа-група («знімальники») - офіційні представники ФМ-організацій, що займаються зйомкою ФМ-акцій.
- Мобер («флешмобер») - людина, що бере участь у флешмоб-акціях.
- Мобити («мобитися») - брати участь у ФМ-акціях.
- Мобплейс - місце проходження ФМ-акції.
- Мобхаус (англ. mob-house) - особливий тип моб-перетворення реальності, що має у своїй основі довгострокову (у порівнянні зі звичайним мобом) взаємодію моберів і буття; проводиться значно рідше «звичайних мобів» і, на відміну від них, у переважно закритих приміщеннях, де мобери можуть відчутти себе тимчасово ізольованими від перехожих та помобити винятково для себе та своїх.
- Парускерство - явище, яке полягає в порушенні правил (розмови, сміх і все, що не було заплановано в сценарії).
- Парускери («смайлси», «Елвіси») - це мобери, що ігнорують правила ФМ.
- ЗМІшники - фото-, теле- й інші репортери (преса), присутні на ФМ-акції.

- Пінгвіни - люди, які знали про флешмоб, і прийшли на дійство просто подивитися, не беручи участь.
- Струкси - мобери-туристи, що здійснюють паломництва в моб-спільноти інших міст, з метою «на людей подивитися — себе показати».
- Екстрим-моб - акції з яскраво вираженою екстремальною спрямованістю. Виконуються дії, що шокують навіть самих учасників. Акції не для всіх.
- Date-mob - ФМ-акція, спрямована на знайомства моберів/
- Фан-моб (англ. Fun-mob) - флешмоб, що є за сценарієм або став під час проведення масовим приколом. Характеризується недотриманням правил, відсутністю у моберів особливого відчуття мобу.
- GFM («Global Flash Mob») - всесвітня ФМ-акція, у якій бере участь максимальна кількість країн і міст/
- Політ-моб («Соціальний моб») - акції соціальної й політичної спрямованості. Всі соціальні акції автоматично кваліфікуються як політичні, якщо ідея акції може бути інтерпретована як спрямована проти (або на користь) певних політичних сил, наприклад, владних структур.

Отже, щоразу організовуючи подібні акції, учні дізнаються, що Україна має свою багатовікову історію, своєрідну культуру, звичаї та традиції. Нам є чим пишатись, що цінувати, вивчати, про що розповісти іншим.

1.3 Проектні технології та позитивна мотивація учнів

Патріотизм починається з любові до людини.

Патріотизм починається з колиски.

В.О.Сухомлинський

Як вказував О.А. Захаренко: «Патріотами не народжуються. Ними стають у процесі становлення особистості, в процесі виховання і впливу засобів масової інформації на кожну людину. Патріотичні почуття – сплеск емоцій, які трапляються в пориві спільної праці, щоб знайти вихід із безвихіддя, щоб захистити свою незалежність і волю. Патріотизм – це святе почуття, яке не піддається осміюванню, яке кличе на подвиг і навіть до самопожертви в ім'я Батьківщини, в ім'я дітей, яким належить майбутнє, в ім'я людини...» [2].

Кожен педагог-інноватор усвідомлює свою педагогічну місію - змінити на краще якість життя своїх вихованців. Він дбає не тільки про навчання та виховання - він хоче відкрити дітям можливості творчого розвитку. Педагог-інноватор готовий до пошуку, прагне до вдосконалення, ініціативний, активний, креативний, компетентний. Серед особистісних показників виділяють також проектно-конструктивну свідомість [3]. Педагог-інноватор знаходиться в постійному пошуку нових ідей, здатний їх оцінити, творчо використовує те, що придатне, в своїй роботі, може створити свій творчий проект, свою освітню технологію.

Проектна діяльність захопила педагогів і учнів не лише на уроках, а й у позакласній виховній діяльності. У практиці роботи учнівського самоврядування Будищенської школи останнім часом широко впроваджуються різноманітні проекти.

Проекти (дослідження) - це самостійне дослідження різних тем, що проводиться учнями протягом тривалого періоду часу, в кінці якого вони представляють певний результат.

Переваги проектів:

1. допомагають побачити зв'язок між індивідом та зовнішнім світом;
2. вчать самоорганізації для ведення будь якої діяльності, планування власного часу і роботи за графіком;
3. дозволяють керувати процесом спілкування під керівництвом педагога;
4. створюють можливості для взаємодії як один з одним, так і з різними людьми поза навчальним закладом;
5. вчать представляти і захищати публічно результати своїх досліджень і свою думку, що є важливими навичками і в особистісній сфері, і в професійній діяльності, зокрема щодо реалізації та захисту прав людини (прав дитини).

Пропонуємо до вашої уваги декілька проектів, реалізованих міністерствами «Шкільної республіки» у 2015-2017 рр.

**1. Проект учнівського самоврядування у соціальних мережах
«Історія одного фото...»**

*«У кого немає в душі минулого,
у того не може бути й майбутнього»*

В. О. Сухомлинський

Мета проекту: зрозуміти й відчувти подвиг українського народу в роки II світової війни, років Голодомору, неоголошеної війни.

Ціль:

- патріотичне, духовно-етичне виховання дітей на основі вивчення історії своєї родини і країни ;
- створення інформаційної бази історичних подій, направленої на глибоке усвідомлення великого подвигу солдатів через вивчення життя ветеранів, воїнів-інтернаціоналістів, учасників бойових дій;
- увіковічити пам'ять загиблих співвітчизників;
- розвиток творчих навиків;

- створення віртуального фотоальбому;
- створення альманаху «Історія одного фото...»

Задачі:

1. Знайомство дітей з історією подій визволення Черкащини від нацистських загарбників, з розповіддю про героїчні подвиги солдат, про роки Голодомору, про воїнів-інтернаціоналістів, про учасників АТО.

2. Відвідування пам'ятників, музеїв з тематичними виставками в м.Черкаси, Навчального центру Державної прикордонної служби України ім. генерал-майора І.Момота та Центрального музею Державної прикордонної служби України.

3. Організація бесіди батьків з дітьми про родичів, що брали участь у II світовій війні, пережили роки Голодомору, воїнів – інтернаціоналістів, учасників АТО (організація пошукової діяльності, залучення жителів села).

4. Систематизація зібраного матеріалу у вигляді записів на сторінках соціальних мереж.

5. Пошук власного погляду на події II світової війни, Голодомору, АТО.

6. Підвищення професійного рівня педагогів з організації проектної діяльності учнів.

7. Презентація альманаху.

8. Освітлення діяльності учнів в рамках проекту на сайті школи та ЗМІ.

Учасники проекту: учні 1-11 класів, педагогічний колектив, батьки.

Термін реалізації проекту: квітень 2015 року - червень 2018 року.

Тип проекту: творчий, соціальний.

За строком діяльності: довгостроковий.

Форма проведення: заняття, бесіди, екскурсії, акції, самостійна діяльність учнів, робота з батьками, проведення свята.

Форма організації дітей: індивідуально – групова робота .

Головна діяльність: пошукова, дослідницька, творча.

Сфера застосування результатів: краєзнавча, культурологічна.

Інформаційно-технічне оснащення: інтернет, сільська та шкільна бібліотеки, екскурсії до музеїв міста на дану тематику, зустрічі з ветеранами, учасниками бойових дій, бесіди із учителями, батьками, дідусями, бабусями.

Залучені фахівці: учителі історії, учителі української мови та літератури, екскурсоводи музеїв, бібліотекарі.

Очікуванні результати: створення віртуального фотоальбому, альманаху.

Створено презентацію за результатами висвітленої у соціальних мережах інформації.

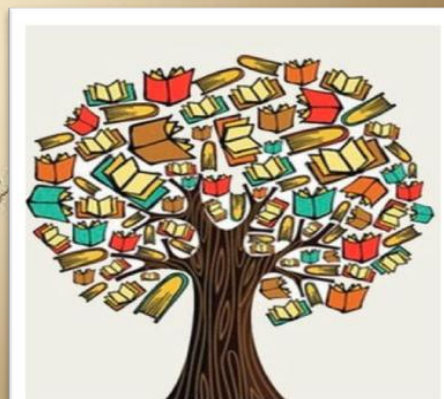

2. Проект учнівського самоврядування по буккросингу «Прочитай і відпусти»

Шкільний проект по буккросингу

“Прочитай і відпусти”

Автори проекту
 Лазаренко Юлія,
 Лазаренко М.Л.

Мета проекту:

- створення «живої бібліотеки» у школі;
- популяризація читання серед учнів, їх батьків, працівників школи та усіх бажаючих;
- подолання принципу привласнення і накопичення;
- зробити книги доступнішими для людей з різними вподобаннями і фінансовими можливостями;
- популяризація української книжки.

Завдання проекту:

- ознайомлення з буккросингом як зручним сучасним явищем обміну книжками;
- встановлення полицок у зручних і сприятливих місцях;
- систематичне підтримування ротації книг.

Ідея проекту: не просто обмін книгами, а спілкування та обмін ідеями.

Тривалість запуску проекту: жовтень -грудень 2016 – квітень 2017 року.

Далі процес буккросингу – безперервний.

Способи реалізації проекту:

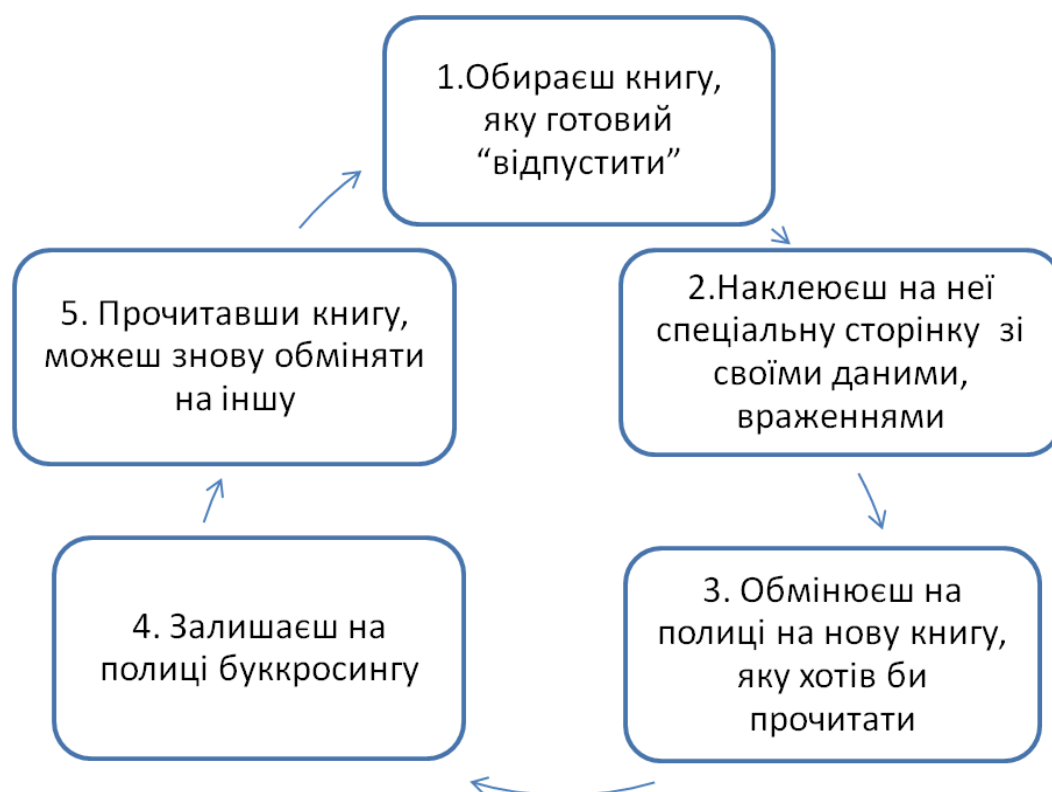
- Полиці на 1 поверсі – для учнів початкової школи, на 2 поверсі – для 5-11 класів.
- Книги, що беруть участь у процесі буккросингу.
- Роздруковані інформаційні сторінки з інформацією про власника книги, даними і враженнями читачів.
- Рекламні буклети, оголошення.

Етапи здійснення проекту:

- Ознайомлення з ідеями буккросингу в Україні.
- Підготовка поліграфічної продукції (рекламні оголошення, буклети, інформаційні сторінки для книг).
- Оголошення про початок реалізації 1 етапу проекту (встановлення полицок у школі).

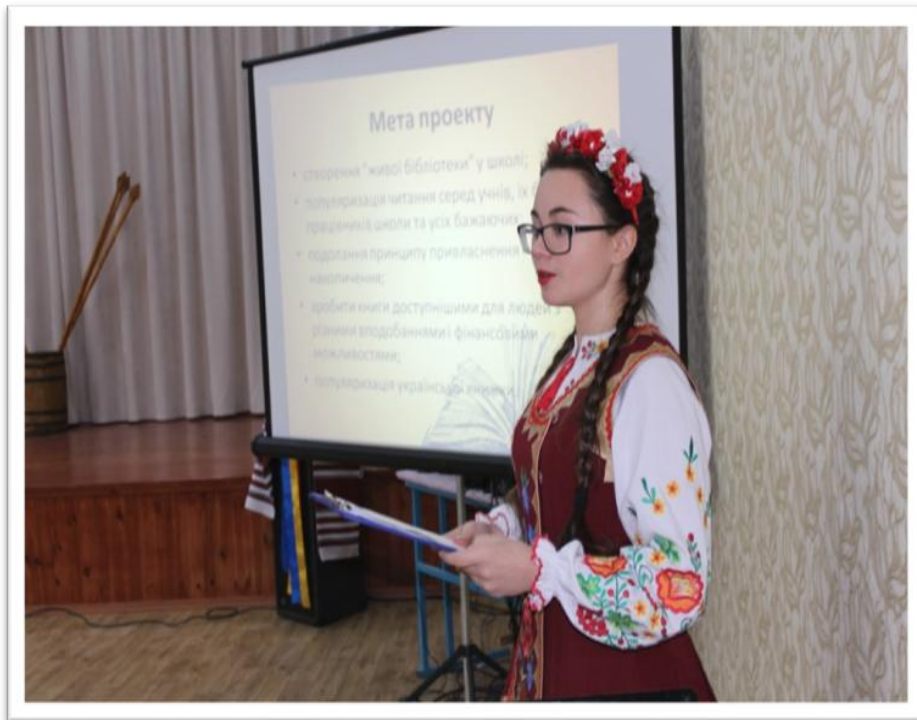
- Збір книг, які братимуть участь у шкільному буккросингу.
- Облаштування полицок на 1 і 2 поверхах.
- Популяризація ідей буккросингу через соціальні мережі, живе спілкування з учнями, презентації ідей проекту на батьківських зборах.
- Звернення до сільського голови з пропозицією підтримати проект і встановити полицку буккросингу в селі (початок реалізації 2 етапу проекту).
- Контроль за розвитком буккросингу у школі та селі.
- Підтримка безперервності книгообміну.

Механізм дії буккросингу:

Очікувані результати:

- Утворення місць буккросингу в школі, в селі Будище Черкаського району.
- Довготривалі: зробити все необхідне, щоб процес буккросингу став звичним явищем для односельців і школярів.

Президент школи Лазаренко Юлія презентує проект по буккросингу на семінарі заступників директорів з виховної роботи (25 листопада 2016 року)

3. *Проект учнівського самоврядування «Патріотами не народжуються. Патріотів виховуємо»*

Провідна ідея проекту: творчий пошук ефективних форм освітньо-виховної роботи щодо відродження національних традицій, української культури, формування у дітей та молоді патріотизму і національної гідності.

Мета проекту:

- впровадження нових ефективних форм роботи з патріотичного виховання;
- розвиток творчих здібностей учнів;
- сприяння розвитку фізичного та духовного здоров'я, дитячо-юнацького туризму і краєзнавства;
- виховання у дітей почуття гордості за свою державу, прагнення стати повноцінним її громадянином;

- вивчення, узагальнення і пропагування кращого досвіду патріотичного виховання дітей та учнівської молоді.

Учасники проекту: педагогічний та учнівський колектив школи.

Термін реалізації: вересень 2016р. – червень 2017р.

Основні завдання проекту:

- розроблення презентаційних і просвітницьких заходів для дітей;
- формування високих моральних цінностей, національної самосвідомості, любові до рідної землі, держави, родини, народу;
- виховання у дітей та учнівської молоді шанобливого ставлення до державних символів – Державного Герба України, Державного Прапора України і Державного Гімну України;
- придбання та оформлення патріотичних стендів, картин для вишивання бісером, розмістити їх у фойе на 2 поверсі;
- стимулювання в учнів патріотично свідомого мислення та осмислення своєї власної ролі у розбудові держави.

Етапи проекту:

- організаційний – серпень-вересень 2016р.;
- практичний - вересень 2016 – травень 2017;
- презентаційний (підсумковий) – червень 2017р.

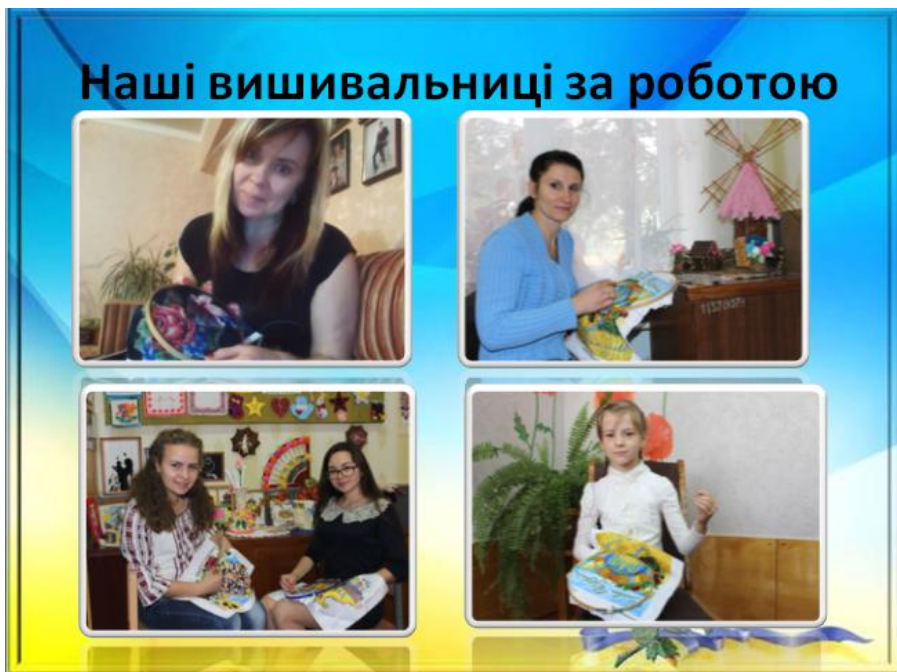
Основні заходи проекту:

- Оформлення інформаційної патріотичної стіни до 25 річниці Незалежності України- серпень 2016р.
- Благодійний ярмарок для збору коштів придбання стендів і вишивок- вересень 2016р.
- Придбання стендів «Неоголошена війна», «Герої не вмирають» – вересень-жовтень 2016.
- Замовлення картин для вишивання бісером – жовтень 2016р.
- Екскурсія визначними історичними місцями Черкащини (м.Чигирин- Суботів – Холодний Яр) – жовтень 2016р.

- Проведення Козацького квесту до Дня захисника України – жовтень 2016р.
- Оформлення матеріалів для стендів – листопад 2016р.
- Залучення учителів, працівників школи, учнів їх батьків до вишивки картин бісером – листопад 2016р. - лютий 2017р.
- Зустріч з волонтерами, які надавали допомогу майданівцям під час Революції Гідності – грудень 2016р.
- Виставка-ярмарок новорічно-різдвяних дитячих виробів на підтримку бійців АТО «Різдвяне свято для солдата» – грудень 2016р.
- Збір та систематизація матеріалів про воїнів АТО – наших односельців – грудень 2016 - лютий 2017р.
- Фотовернісаж «Герої серед нас» – січень 2017р.
- Флешмоб єднання до Дня Соборності – січень 2017р.
- Шкільний захід до Дня вшанування пам'яті Героїв Небесної Сотні – лютий 2017р (Додаток 5).
- Благодійний ярмарок для придбання необхідних речей воїнам АТО – лютий 2017 р.
- Екскурсія до краєзнавчого музею і пам'ятника Героям Небесної Сотні - березень 2017р.
- Участь шкільного рою «Мошногірські яструби» у районному етапі гри «Сокіл» («Джура») – квітень 2017р.
- Виставка учнівської творчості «Світ очима дітей» – квітень 2017р.
- Тиждень пам'яті «Вічна пам'ять героям! Ми низько вклоняємось їм» – травень 2017р.
- Благодійна акція «З Україною в серці».
- Проведення районного етапу гри «Котигорошко» – червень 2017р.
- Презентація результатів проектної діяльності – червень 2017р.

Очікувані результати:

- забезпечення участі учнів у масових заходах патріотичного спрямування;
- надання волонтерської допомоги воїнам АТО;
- узагальнення та оформлення матеріалів із реалізації Проекту, висвітлення результатів пошукової діяльності у мультимедійних проектах, методичних посібниках;
- висвітлення досвіду патріотичного виховання у фахових виданнях, засобах масової інформації, на сайті школи;
- оформлення альманаху про воїнів АТО – мешканців с.Будище;
- проведення екскурсій патріотичного спрямування.

Отже, у наш час особливого значення набуває ознайомлення з історією героїчної боротьби українського народу за державну незалежність протягом свого історичного шляху, зокрема у XX-XXI століттях це ОУН, УПА, дисидентський рух, студентська Революція на граніті, Помаранчева революція, Революція Гідності та ін. Працюючи над проектами учні у співпраці з педагогами мають можливість досліджувати, поглиблювати свої знання, працювати у команді, презентувати здобуті знання на широкий загал і, головне, - стати безпосереднім учасником реалізації національно-патріотичних проектів.

2. Ми – нащадки козацької слави

Пам'ятаймо, хто ми, чийх батьків

і будьмо великими українцями!

На сучасному етапі розвитку України, коли існує пряма загроза денационалізації, втрати державної незалежності та потрапляння у сферу впливу іншої держави, виникає нагальна необхідність переосмислення зробленого і здійснення системних заходів, спрямованих на посилення патріотичного виховання дітей та молоді – формування нового українця, що діє на основі національних та європейських цінностей: повага до національних символів (Герба, Прапора, Гімну України); участь у громадсько-політичному житті країни; повага до прав людини; верховенство права; толерантне ставлення до цінностей і переконань представників іншої культури, а також до регіональних та національно-мовних особливостей; рівність всіх перед законом; готовність захищати суверенітет і територіальну цілісність України [6].

2.1 Рій «Мошногірські яструби» - гордість школи

Патріотичне виховання – складова національного виховання, головною метою якого є становлення самодостатнього громадянина-патріота України, гуманіста і демократа, готового до виконання громадянських і конституційних обов'язків, до успадкування духовних і культурних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин. Воно сприяє єднанню українського народу, зміцненню соціально-економічних, духовних, культурних основ розвитку українського суспільства і держави.

Одним із заходів щодо реалізації Концепції Національно-патріотичного виховання дітей і молоді через діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування у сфері національно-патріотичного виховання є активізація виховної роботи з дітьми та молоддю через участь у Всеукраїнській дитячо-юнацькій військово-патріотичній грі «Сокіл» («Джура»). Ця гра є системною формою позакласної роботи з військово-патріотичного та морально-етичного виховання учнівської молоді, важливим засобом формування патріотичної свідомості, спортивно-оздоровчої роботи, прогресивною формою учнівського самоврядування. Виконання завдань полягає у проведенні змагань та конкурсів військово-спортивного, туристсько-краєзнавчого, культурно-інтелектуального та патріотичного спрямування, під час яких відбувається відбір кращих роїв.

У 2015 році нашій школі випала честь приймати гостей і вперше у Черкаському районі проводити районний етап Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура»). На урочистій лінійці-відкритті зібралось 17 команд-учасниць із 30 шкіл району (Додаток 6). Присутніх привітали почесні гості, юні учні-козачата школи підготували цікаві виступи. Протягом дня рої змагались на етапах, виявляючи вправність, швидкість, знання основ домедичної підготовки, історії України. Втовлені і виснажені, але в захваті від конкурсів, усі присутні скуштували козацьку кашу, гостинно приготовану кухарями, чекали оголошення результатів. На лінійці-закритті булаву переможця отримав рій нашої школи «Мошногірські яструби» (Додаток

7). Вже два роки поспіль (2015 і 2016) наші джури і берегині – найкращі в районі, посідає I місце на районному етапі змагань і представляє Черкаський район на обласних змаганнях.

Учасники гри «Сокіл» («Джура») на обласному етапі змагаються в основних конкурсах [9] :

1. Конкурс строю та пісні «Впоряд»

Змагання з індивідуальних дій та дій у складі рою проводяться за навчально-методичним посібником «Муштровий порядок дитячо-юнацької військово-спортивної патріотичної гри «Сокіл» («Джура») Українського козацтва», рекомендованим для практичного використання за рішенням комісії з проблем виховання дітей та учнівської молоді Науково-методичної Ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України (протокол № 2 від 24 грудня 2008 року); упорядник – генерал-хорунжий Українського козацтва С.П. Рудюк).

Обов'язкове завдання – це виконання прийомів муштрового порядку у складі рою. **Творче завдання** може бути представлене у вигляді монолітного та чіткого показу різноманітних елементів порядку у складі рою. Творче завдання може виконуватися під супровід барабанного бою або під музику. Творче завдання готується роєм вдома.

2. «Стрільба з пневматичної зброї»

Виконання учасниками рою стрільб з пневматичної гвинтівки по мішені №8 на дистанції 10м. Підсумок підводиться за сумарною кількістю вибитих роєм очок. Загальний результат підводиться за рейтингом кількості отриманих балів роями. При однаковій кількості вибитих очок вище місце посідає той рій, який має кращий індивідуальний результат. Використання власної пневматичної зброї на території проведення гри заборонено.

3. Ватра «У колі друзів» (Додаток 8)

Творчо-мистецький звіт-представлення свого рою та краю тощо. Критерії оцінювання: відповідність назві композиції, темі; досягнення мети; художньо-естетичний рівень; артистичність та майстерність виконання;

інформаційна насиченість змісту програми; музичний супровід; використання у виступі власних ройових атрибутів; оригінальність, композиційна виправданість; загальне враження; реалізація сценарного задуму.

4. «Таборування. (Бівак)» – оцінюються обов’язкові атрибути (хоругва, емблема, назва). Проводиться оцінка побуту, чистоти, доцільності розміщення, дотримання санітарно–гігієнічних норм, стану спорядження тощо. Огляди біваку проводяться систематично протягом усіх днів перебування.

5. «Туристсько-спортивна смуга перешкод»

Проходження роєм туристсько-спортивної смуги перешкод: подолання заболоченої місцевості по жердинах, купинах, маятник, підйом, траверс, спуск по схилу, переправа по паралельних мотузках, підлаз, рух гусячим кроком.

6. «Рятівник»

Демонстрація роєм умінь та навичок надання першої медичної допомоги в різних ситуаціях.

7. «Відун»

Інтелектуальна гра-вікторина «Відун» – інтелектуальні змагання з історії України.

Теми для опрацювання:

1. Київська Русь та Галицько-Волинське князівство.
2. Україна козацька.
3. Українська національно-визвольна революція 1917-1921 рр.
4. Незалежна Україна.
5. Революція гідності та Антитерористична операція на сході України.

8. Інтелектуально-спортивна гра за методикою квестів «Пластун» з орієнтуванням на місцевості

Комплексна командна інтелектуально-екстремальна гра з військово-спортивними, туристичними елементами та використанням методик гри «Квест». До гри допускаються лише рої, керівник та представник команди (дорослі) перебувають у таборі.

9. Конкурс звітів про виконання завдань під гаслом «Добре діло» (Додаток 9) у 2017 році відбуватиметься за допомогою мультимедійного проектора.

Місце рою у загальному заліку визначається за кількістю здобутих призових місць на різних етапах змагань. Якщо у роїв виявиться однаковий результат, враховуються здобуті місця у двох пріоритетних етапах «Впоряд», «Стрільба з пневматичної зброї». Рій, який не взяв участі в одному з видів змагань, в підсумковій таблиці розміщується нижче тих команд, які взяли участь у всіх видах. Результати оголошуються після закінчення кожного етапу гри.

Рій Будищенської школи «Мошногірські яструби» – активний учасник усіх загальношкільних заходів, акцій милосердя, переможець козацького квесту «Пропала булава». Члени рою – незмінні вартові Вахти пам'яті на площі Братської могили біля Обеліску Слави у центрі села Будище під час мітингу-реквієму до Дня Перемоги.

Джури і берегині рою відомі не лише як переможці гри «Сокіл» («Джура»), а є постійними учасниками волонтерських акцій, флешмобів. На них дивляться молодші учні, намагаються стати схожими, такими ж впевненими, витривалими, ерудованими тощо. Ми впевнені, що наші учні, зокрема члени рою, самодостатні особистості зі стійкою громадянською позицією, які успішно реалізують себе в суспільстві.

Кілька порад для виховників

- Ви повинні бути чимось для гуртка, але не намагайтесь бути всім.
- Довіряйте юнакам якнайбільше і вселяйте в них віру в їх власні сили.
- Ніколи не кричіть.
- Вмійте спостерігати за всім спокійно.
- Співпрацюйте з вихованцями за допомогою симпатії, а не страху.
- Будьте вірні своїм вихованцям.

- Ніколи не змушуйте юнаків робити те, чого б не стали робити самі.
- Завжди більше хваліть, ніж лайте.
- Якими є ви, такими і будуть ваші вихованці.
- Ви повинні уникати: висловлювання доган при сторонніх!
- Вкладіть в справу свій власний інтерес і особисту симпатію.
- Будьте прикладом у всьому і завжди!
- Бажаємо успіху у патріотичному вихованні та розвитку гри «Сокіл» («Джура»).

**Рій «Мошногірські яструби» на обласному етапі гри
«Сокіл» («Джура») у 2016 році**

2.2 Козацький клас – майбутнє нації

Хай живе козацька воля,

Хай живе козацький дух!

Інноваційні технології сприяють позитивній мотивації учнів до пізнавальної та виховної діяльності. Таким мотиваційним компонентом у 2016-2017 році для всієї школи стала поява першого в Черкаському районі козацького класу.

З 1 вересня 2016 року у нашій школі з'явився козацький клас. Було обрано 5 клас, тому що попереду мінімум п'ять років для реалізації поставлених завдань і досягнення цілей. У класі навчається 26 учнів, яких ми ласкаво називаємо «козачата». У них є свій Статут, девіз і навчаються вони, дотримуючись кодексу козацької честі.

Основними завданнями виховної роботи в козацькому класі поряд із забезпеченням якісної освіти є:

- відродження та наступність духовних, історичних та військово-патріотичних традицій козацтва;
- опанування козацької культурної спадщини, вивчення козацьких звичаїв і ритуалів, традицій, свят;
- моральне виховання учнів на основі культурологічного аспекту регіонального компонента козацтва;
- виховання у дітей та юнацтва історичної свідомості, активної громадської позиції, національної гідності і самосвідомості, любові до своєї Батьківщини — України, готовності захищати свій рідний край;
- оволодіння молоддю військово-спортивним мистецтвом козаків;
- підготовка майбутніх захисників Вітчизни.

З метою реалізації цих завдань раціонально використано варіативну частину робочого навчального плану. Введено 2,5 години факультативних занять:

- Християнська етика (0,5год.). Навчальна програма «Основи християнської етики для учнів 1-11 кл.». Рекомендовано МОН України. Лист від 13.07.2010 №1/11-6347;

- «Джура» (2 год.). Схвалено для використання в загальноосвітніх навчальних закладах комісією із захисту Вітчизни науково-методичної Ради з питань освіти Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, протокол № 3 від 01.06.2012 р. (Лист Інституту інноваційних технологій і змісту освіти від 14.06.2012 № 14.1/12-Г-119).

Ці завдання якісно реалізовувались у I семестрі 2016-2017 навчальному році через проведення виховних годин з тем: «Посієш звичку – пожнеш характер», «Честь і гідність козаків», «Свято квітів», «Естетика побуту козаків», «Що я знаю про Україну?», «Немає прав без обов'язків», «Про символіку України».

На День захисника України та українського козацтва учні 5 козацького класу взяли активну участь у проведенні козацького квесту «Пропала булава». Для маленьких козаків організовано і проведено екскурсію місцями козацької слави (м.Чигирин - с.Суботів – Холодний Яр).

Спільно з класним керівником, вчителем образотворчого мистецтва учні виготовили об'ємний макет Запорізької Січі, який розмістили у класі.

Активно долучились учні до волонтерських акцій, зокрема зібрали багато канцелярського приладдя, іграшок й одягу для дітей із дитячого будинку м.Щастя. Козацький клас взяв активну участь в проекті учнівського самоврядування «Новорічна іграшка власноруч».

У II семестрі заплановано взяти участь у наступних заходах:

- поетичний флешмоб та лінійка (до Дня Соборності України);
- спортивні змагання з 6 класом «Козацькі ігри і забави» (лютий 2017р.);
- благодійний ярмарок для адресної допомоги односельцям-учасникам АТО (лютий 2017р.);

- створення тематичних презентацій в рамках проведення Тижня пам'яті Небесної Сотні (лютий 2017р.);
- створення Дерева стрічок добрих справ у рамках Тижня турботи і добрих справ (березень 2017р.);
- Тижня дитячої та юнацької книги (березень 2017р.);
- акція «Посади дерево та збережи його» (квітень 2017р.);
- екскурсія до Черкаського краєзнавчого музею (квітень 2017р.);
- Тижня пам'яті (травень 2017р.).

Заплановано наступні виховні години: «У козака і берегині все має бути прекрасним», «Шануймо старших», «Професії мого роду», «Екологічною стежиною нашого краю», «Бережи воду, козаче, і вона тобі віддячить», «Культура поведінки: ідемо до театру (музею, театру, цирку, на виставку тощо)», «Герої завжди поміж нас», «Твоя активна життєва позиція», «Ми – творці власного життя», «Мистецькі уподобання моєї родини», «Ми відповідаємо за тих кого приручили», «Подарунок своїми руками».

Заступник директора з виховної роботи зібрала матеріали для організації роботи козацького класу «Козацькому роду нема переводу». Папка містить Статут, Кодекс козацької честі, приклади девізів козків, гімн «Вперед, козачата!», текст присяги, орієнтовні теми для виховних годин у козацькому класі відповідно до Основних орієнтирів виховання, перлік прав і обов'язків учнів козацького класу, різноманітні матеріали про культуру і побут українських козаків, їхні традиції і звичаї повсякденного життя, цікаві факти про козацький одяг і зачіску.

Національний патріотизм передбачає насамперед історичну пам'ять, тому якісна робота в козацьких класах сприятиме відродженню історико-культурних та господарських традицій Українського козацтва. Козацький рух викликав у свій час до життя унікальне для всієї світової культури явище – козацьку педагогіку. Основні завдання козацької педагогіки, які ставимо у навчально-виховній діяльності не лише учнів козацького класу та членів рою

«Мошногірські яструби», а й усієї школи, – готувати фізично-загартованих, з міцним здоров'ям мужніх воїнів-захисників рідного народу; виховувати у молоді український національний характер та світогляд; формувати високі лицарські якості, пошану до старших людей, прагнення бути милосердним.

Фотозвіт про діяльність козацького класу

1 вересня 2016 р., лінійка

**Перший урок «Від проголошення
Незалежності до нової України»**

**Козацький квест «Пропала булава»
(жовтень 2016р.)**

«Свято квітів і врожаю» (вересень 2016р.)

Осінній ярмарок (жовтень 2016р.)

**Експедиція Чигиринщиною. Біля дуба
Максима Залізняка (жовтень 2016р.)**

**Козацький клас після поетичного флешмобу
до Дня Соборності України (січень 2017р.)**

**Тиждень дитячої та юнацької книги
(березень 2017р.)**

Козачата у формі з прапором класу

Козацький клас на шкільній лінійці

Висновки

Найактуальнішою проблемою для всіх народів і в усі часи була і залишається проблема виховання.

Дитина народжується як чистий аркуш паперу. Минає час, і на ньому з'являються букви, які складаються в слова і речення – думки, почуття, риси характеру та вчинки, а іноді – помилки й недоліки... Звичайно, доброта, чуйність, патріотизм, егоїзм чи боягузство не народжуються разом із людиною. Все це виховується.

В Україні за останні десятиріччя відбулось переосмислення традиційних підходів до роботи з дітьми та підлітками, значними змінами та новаціями в цій сфері. Нове суспільство – суспільство майбутнього – висуває нові вимоги перед освітою. Освіта забезпечує трансляцію нововведень у систему культурних норм та взірців суспільства, які відтворюються в процесі опанування їх молоддю відповідно до сформованих ціннісних орієнтацій. Реалізація нових завдань освіти потребує нових підходів, звернення до особистості учня з її потребами та інтересами.

Якщо у традиційному навчанні увага акцентувалася на запам'ятовуванні і відтворенні інформації, то нові умови потребують розвитку творчого (продуктивного) мислення учня, формування його комунікативних умінь та практичної підготовки до активної життєдіяльності у постійно мінливому соціальному середовищі. Слід зважати на особливість сучасної системи освіти в Україні, де має місце співіснування традиційних та інноваційних технологій навчання та виховання.

Складовою частиною патріотичного виховання, а в часи воєнної загрози – пріоритетною, є військово-патріотичне виховання, зорієнтоване на формування у зростаючої особистості готовності до захисту Вітчизни, розвиток бажання здобувати військові професії, проходити службу у Збройних Силах України як особливому виді державної служби. Його зміст визначається національними інтересами України і покликаний забезпечити активну участь громадян у

збереженні її безпеки від зовнішньої загрози. Робота з військово-патріотичного виховання учнівської молоді має проводитися комплексно, в єдності всіх його складників спільними зусиллями органів державного управління, а також освітніх закладів, сім'ї, громадських організацій та об'єднань, Збройних Сил України, інших силових структур [5].

Виховна робота нашого навчального закладу спрямована на кінцевий результат – формування компетентностей особистості випускника, оскільки реалії сьогодення висувають нагальну потребу у формуванні національно свідомого громадянина, патріота, здатного забезпечити країні гідне місце в цивілізованому світі; особистості, яка своєю діяльною любов'ю до Батьківщини прагне досягти найвищих результатів у саморозвитку, творчому зростанні.

Сценарій козацького квесту «Пропала булава»

Мета квесту:

- виховання учнів у дусі відданості Батьківщині та українському народу на засадах національної гідності, високої самосвідомості та активної громадянської позиції, виховання в дітей інтересу до української народної спадщини, зокрема до історії козацтва;
- систематизація та узагальнення знань, отриманих на уроках історії, української літератури;
- формування в учнів високих морально-психологічних якостей - рішучості, наполегливості, дисциплінованості та ініціативності, навичок працювати у команді, згуртованості в учнівських колективах;
- організація змістовного дозвілля учнів.

Учасники: команди учнів 5-11 класів (по 8 осіб кожна).

Тривалість квесту: 1 година.

Місце проведення: приміщення школи (кабінети, бібліотека, учительська, спортивний зал, актовна зала, кабінети ЗВ, обслуговуючої праці, української мови, історії, психології).

Обладнання:

- козацький костюм (може бути одягнений на манекені),
- інвентар для естафети,
- пазли картини І.Репіна «Запорожці пишуть листа турецькому султану»,
- карта України без назв областей та окремо надруковані і розрізані назви областей;
- назви козацьких речей та їх зображення;
- 10 маршрутних листів для координаторів станцій;
- маршрутні листи для команд;

- булава;
- ватмани, фарби, кольорові олівці, фломастери.

Підготовка до квесту:

- розробити завдання;
- дібрати реквізити;
- облаштувати навчальні кабінети, у яких проводитиметься кожен з етапів квесту;
- роз'яснити учням правила квесту;
- дати попередні завдання учасникам квесту.

Організація квесту:

- про проведення змагання потрібно повідомити учнів, батьків і вчителів, окреслити його тему та особливості проведення;
- кількість станцій має перевищувати кількість команд для того, щоб уникнути зіткнення команд на одній станції та витрачання часу;
- на кожній станції має бути доросла людина - ведучий, який слідкує за виконанням завдання на станції, оцінює правильність виконання та віддає команді конверт з наступною загадкою;
- слід визначити кількість і склад команд (роїв), що братимуть участь у квесті;
- рівень складності завдань, які розв'язуватимуть під час квесту учасники команд, має відповідати їхньому віку;
- дати учасникам квесту завдання: придумати для команд (роїв) назви, гасло і обрати капітанів (ройових);
- придумати однострій та відзначку;
- вивчити козацьку пісню;
- вивчити елементи стройової підготовки.

Правила квесту.

1. Всі учасники квесту діляться на команди (рої), обирається капітан (ройовий).

2. Кожна команда отримує свій маршрутний лист (зразок маршрутного листа у Додатку 1) і проходить станції згідно свого маршруту.

3. Координатори на кожній станції, після виконання завдання, роблять відмітку у маршрутному листі (час виконання завдання або кількість набраних балів).

4. Квестери повинні дотримуватись правил гри.

5. Для того, щоб команда стала переможцем, усім її членам потрібно першими пройти усі «зупинки», виконати завдання правильно і якомога швидше та дістатися фінішу.

6. Завдання від координатора квесту команда отримає лише тоді, коли усі її члени будуть присутні на пункті! Тому не відставай і допомагай іншим!

7. Якщо команда не має відповіді або відповідає неправильно, є можливість «купити» підказку, виконавши творче завдання, наприклад, розказати улюблений вірш (кожним учасником).

8. За кожне виконане завдання команди отримують від 5 до 10 балів у залежності від складності та «ціни» запитання. Координатор фіксуватиме командний залік у маршрутному листі рою та в маршрутному листі координатора (зразок маршрутного листа координатора у Додатку 2).

9. Після проходження 10 станції команда повинна здати маршрутний лист координаторам гри. Перша команда, яка виконала всі завдання, отримає підказку про місце знаходження булави.

МАРШРУТНИЙ ЛИСТ (СТАНЦІЇ):

1. «Стройова підготовка» (місце проведення – рекреація біля 1-х класів).

2. «Вірю-не вірю» (місце проведення – кабінет історії).

3. «Чумацький шлях» (місце проведення – кабінет української мови).

4. «Мистецька (пазл)» (місце проведення – учительська).

5. «Мистецька (художники)» (місце проведення – кабінет психології).

6. «Театральна (одягнути костюм)» (місце проведення – актова зала).
7. «Спортивна» (місце проведення – спортивний зал).
8. «Козацькі прізвища» (місце проведення – бібліотека).
9. «Влуч у ціль» (місце проведення – кабінет ЗВ).
10. «Гонка за лідером» (кабінет трудового навчання).

Завдання для кожної станції у Додатку 3.

Хід проведення квесту

Звучить козацький марш. На майданчик виходять стройовим кроком рої-учасники квесту.

1 ведучий: Дорогі діти й шановні дорослі! Сьогодні, напередодні Дня українського козацтва та Дня захисника України, ми проводимо Козацький квест «Пропала булава»

2 ведучий: Ми зібралися, щоб переконатися, що ми є нащадками славного козацького роду, що в наших жилах тече кров сміливих, відважних, розумних людей – вільних козаків.

1 ведучий: Указом Президента України 14 жовтня оголошено Днем українського козацтва. Це свято дуже важливе для нашого народу, адже козацтво відіграло вирішальну роль у становленні нашої держави.

2 ведучий: Народ будь-якої країни береже спогади про власне минуле, пишається своєю історією, перекази про звитяжні вчинки предків передаються із покоління в покоління.

1 ведучий: Для святкування Дня українського козацтва не випадково обрано День святої Покрови, бо вона здавна була покровителькою козаків.

2 ведучий: Отже, розпочинаємо наш квест. Вам доведеться пройти через десять випробувань. Це стільки, скільки було колись порогів на Дніпрі. В давні часи ці пороги були страшною перешкодою на шляху до того, хто плив

Дніпром на Січ. Вважалося, що справжнім козаком може зватися лише той, хто пройшов хоч раз у житті через пороги.

1 ведучий: Отож, шановні учасники, правила квесту!

1. Всі учасники квесту діляться на команди (рої), обирається капітан (ройовий).

2. Кожна команда отримує свій маршрутний лист і проходить станції згідно свого маршруту.

3. Координатори на кожній станції, після виконання завдання, роблять відмітку у маршрутному листі (час виконання завдання або кількість набраних балів).

4. Квестери повинні дотримуватись правил гри.

5. Для того, щоб команда стала переможцем, усім її членам потрібно першими пройти усі «зупинки», виконати завдання правильно і якомога швидше та дістатися фінішу.

6. Завдання від координатора квесту команда отримає лише тоді, коли усі її члени будуть присутні на пункті! Тому не відставай і допомагай іншим!

7. Якщо команда не має відповіді або відповідає неправильно, є можливість «купити» підказку, виконавши творче завдання, наприклад, розказати улюблений вірш (кожним учасником).

8. За кожне виконане завдання команди отримують від 5 до 10 балів у залежності від складності та «ціни» запитання. Координатор фіксуватиме командний залік.

9. Після проходження 10 станції команда повинна здати маршрутний лист координаторам гри. Перша команда, яка виконала всі завдання, отримає підказку про місце знаходження булави.

Гетьман (вчительЗВ): Сини мої, козаки! Я, гетьман козацького війська, наказую провести змагання шести роїв, щоб підняти бойовий дух і мудрість нашого козацтва! Ройові, шикуйте рої!

Представлення роїв (кожен рій представляє назву, девіз), оцінювання однострою.

1 ведучий: А знаєте, козаки, на що йдете!?

Козаки: Знаємо!

2 ведучий: А знаєте, що можете програти?

Козаки: Не біда!

2 ведучий: Дозвольте представити журі (на кожному етапі 1 вчитель).

---

1 ведучий: Бажаємо всім учасникам вдалих стартів і наполегливої боротьби у змаганнях, козацького вишколу, гарту, доброго настрою і чудових вражень від нашої спільної праці, перемоги і миру!

2 ведучий: Ройові, отримайте маршрутні листи.

Ройові отримують маршрутні листи і рої приступають до виконання завдань квесту.

1 ведучий: Ось і закінчився наш конкурс. Козаки, на сцену!

Звучить марш. Журі підводить підсумки. Переможці отримують нагороди: грамоти, Булаву.

2 ведучий: Наша пам'ять про славне минуле українського війська повинна завжди підкріплюватися добрими та корисними справами. Ми, як і козаки, маємо залишити в житті по собі добрий слід.

1 ведучий: Ми роду козацького діти,
Ми любимо сонце і квіти.
І сонце нам шле свій привіт.
Ми роду козацького діти.
Землі український привіт.

Разом: Хай козацькому роду не буде переводу!

2 ведучий: Слава Україні! (Відповідь – Героям Слава!)

1 ведучий: Українському козацтву слава!

(Всі учасники – Слава! Слава! Слава!)

Додатки до сценарію

Додаток 1

Зразок маршрутного листа рою

Маршрутний лист рою 9 класу.

Розшифруйте назви кабінетів та зупинок, в яких ви будете виконувати завдання квесту. Будьте уважними! Удачі Вам!

1.

Ваша перша зупинка – кабінет, назва якого зашифрована у вірші:

Захисник України – почесне звання,

Тут вміння потрібні і добрі знання.

У кабінеті навчать всіх військових законів,

Маршем пройтися від школи додому.

(Кабінет Захисту Вітчизни).

2.

У цьому шкільному приміщенні відбувається багато загадкових подій: звучать голоси різних героїв та персонажів, відомі світові музичні хіти переспівувалися і не один раз неповторними голосистими учнями нашої школи, тут проходять безкінечні репетиції, один раз на рік сюди можуть завітати Дід Мороз та Снігуронька. Знайдіть це місце в нашій школі.

(Актова зала школи).

3.

Кабінет у нашій школі, де ви можете знайти струнно-клавішний музичний інструмент з ударним (молоточковим) способом звуковидобування, створений спеціально для кімнатного музикування в невеликих приміщеннях. Цей музичний інструмент має 52 білих та 36 чорних ..... . А ще в цьому

кабінеті знаходяться педагоги, з якими ви в любий момент можете поговорити « по душам».

(Кабінет психолога).

4.

Цей вірш, козаки та берегині, вам підкаже дорогу до потрібної вам станції. Читайте та будьте УВАЖНИМИ!

Браття, єдина вам подруга – воля,
І честь козаку – то є рідна сестра.
Буде, козаче, буде щасливою доля,
Ланцюг розірвати настала пора.
І сонце засяє промінням яскравим.
Одна лише кличе в дорогу мета:
То - воля, якій ми співаємо славу,
Енергію нам подарує віра свята!
Козаче, у тебе країна єдина,
А зветься вона - свята Україна!!!

(Бібліотека)

5.

Стіни цього шкільного приміщення, мабуть, найбільше у всій школі мали змогу чути дитячих вигуків : « Давай! Швидшее!!», «Ура! Ура! УРАААА!!», «УУУУУ!!», «Молодці! Молодці! Молодці!». А ще розшифруйте ім'я, по батькові та прізвище вчителя, який найчастіше буває в даному приміщенні.

ООДВИИРЛМ ЙЧВИООКІЕСЛ ИДВБКОУ

Удачі вам!)))

(Спортзал, вчитель фізичної культури-Володимир Олексійович Дубовик).

6.

Як вам відомо з уроків української мови, слово складається із морфем. Це – корінь, префікс, суфікс та закінчення. Складіть із даних морфем слово, назву

шкільного приміщення, в яке вам потрібно якнайшвидше дістатися для виконання наступного завдання квесту.

-И-, -СБК-, УЧ-, -ТЕЛЬ-, -А

(Учительська).

7.

Є місто у школі – не схоже на клас,
Де виробів різних незмінний багаж
Та Муза натхнення працює невпинно,
Даруючи кожному щастя хвилини.

Там мрія живе про улюблене діло,
Це МІСТО ЗАКОХАНИХ В ПРАЦЮ й умілих.
Постійно вирують там творчі ідеї,
А витворам рук тих позаздять в музеях.
Живуть там чарівнії різні клубочки,
Які в візерунки складаються точно:
Картини, панно, серветки й дрібнички –
Всілякі роботи лежать на поличках.

Також люблять там куховарить, в'язати
І вироби гарні з тканини зшивати,
Плести, прасувати і бісер низати...
Своїми руками там робиться свято.

У такому чарівному кабінеті наступна ваша зупинка із завданнями))

Щастя вам!))

(Кабінет трудового навчання).

8.

Шановні козаки та берегині! Щоб знайти місце проведення даного етапу квесту, ми підготували для вас повідомлення про нього. Але... Трапилась маленька неприємність, у посланні загубилися усі голосні. Але ж ви не злякаєтесь такої перешкоди)) Розшифруйте послання та прямуйте швидше виконувати завдання))

НЙСПРТНШ КЗК Т БРГН! ШВДШ БЖТЬ ДО РКРЦ ДЕ НВЧТЬС І КЛС!
ТМ ВС З НТПРПННМ ЧКТЬ!!

УДАЧІ ВАМ!!!))

(Рекреація, де навчається І клас).

9. Місце проведення наступного етапу – кабінет, у якому вивчають предмет, описаний у вірші:

Наука ця — це пройдене життя,
Та без минулого немає майбуття.
Для того ми предмет оцей вивчаєм,
І краще рідну землю нашу знаєм.

(Кабінет історії).

10. Тут муза над вами окрилено літає,
граматика і лексика тут проживає.
Прямуйте швидше ви в цей кабінет,
Там знайдете Шевченка ви портрет!

(Кабінет української мови та літератури).

Маршрутний лист рою _____ класу

Назва рою _____

Ройовий _____

№ станції	Кількість балів	Час	Координатор станції	Примітки
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				

Зразок маршрутного листа координатора станції

Маршрутний лист для координатора станції «Гонка за лідером»

Координатор _____

Клас	Штрафи	Кількість балів	Час	Примітки

Завдання для станцій

1. Станція «Стройова підготовка»

Правильно виконати елементи муштрового впоряду (7 (8) балів).

5-8 класи

1. Вихід, шиккування рою.
2. Рапорт ройового.
3. Виконання команд «Рівняйсь», «Струнко».
4. Повороти на місці (праворуч, ліворуч, кругом).
5. Перешикування з 1 шеренги у 2 (і навпаки).
6. Рух стройовим кроком.
7. Стройова пісня.

9-11 класи

1. Вихід, шиккування рою.
2. Рапорт ройового.
3. Виконання команд «Рівняйсь», «Струнко».
4. Повороти на місці (праворуч, ліворуч, кругом).
5. Перешикування з 1 шеренги у 2 (і навпаки).
6. Рух стройовим кроком.
7. Стройова пісня.
8. Розмикання, змикання.

2. Станція «Вірю – не вірю»

На цій станції зачитується коротка інформація, а учасники повинні відповісти лише одним словом «вірю» або «не вірю» (10 балів).

5-7 класи

1) Козаки не мали права одружуватись (не вірю, запорозьке військо ділилося на січових і тих, хто жив у зимівниках. Січовики були люди безшлюбні, а зимівники мали сім'ю, займалися господарством, а усі разом вони склали одне військо).

2) До українських козацьких загонів міг приєднатися чоловік будь-якої національності і роду-племені, прийнявши козацькі звичаї та перейшовши в православну віру (вірю).

3) Число козаків у курені складало 200 чоловік (не вірю, у різні часи було різним – від кількох десятків до сотні).

4) На козацьких чайках, крім веслярів могли розміститися 50-70 озброєних козаків та 2-4 невеликі гармати, порох, свинець, ядра, харчові продукти (вірю).

5) Дмитро Байда-Вишневецький був завзятим воїном і великим полководцем. Одну з перемог над ворогом він здобув навіть жодного разу не змахнувши шаблею! (вірю).

6) Вантажні вітрильні судна прибережного плавання козаки називали дубами(дуб) (вірю).

7) Військо Запорозьке зазвичай поділялося на 38 куренів (частин війська) (вірю).

8) Іван Підкова отримав таке прізвище тому, що вмів кувати підкови для коней (не вірю, мав рідкісну фізичну силу: запросто міг розгинати підкови).

9) Військова старшина – кошовий отаман, суддя, писар, осавул – мали окреме від простих козаків житло (не вірю, вони обідали й спали у своїх куренях разом з простими козаками).

10) Козацький табір з возів був не тільки неприступною фортецею в обороні, але й засобом пересування війська й атаки (вірю).

Бонусні питання:

1. Коли у козака народжувався син, то батько сипав у купіль пороху, - щоб син був хоробрий і твердий (вірю).

2. Найважливіші козацькі клейноди це – корогва, бунчук, пірнач, литаври, печатка (вірю).

8-11 класи

1) Поява реєстрових козаків тісно пов'язана з іменем Самійла Кішки (вірю).

2) Особливо ганебним злочином у козацькі часи вважалася зрада кохання, зрада дружині. Народний осуд цього явища був викликаний тим, що людина, непорядна в особистому житті, не може прислужитися своїй землі, Вітчизні. Якщо хтось здатний зрадити близьку людину, то він зрадить і Батьківщину (вірю).

3) У гетьмана Хмельницького було два імені (вірю, Зіновій і Богдан).

4) Коли у козака народжувався син, то батько сипав у купіль пороху, - щоб син був хоробрий і твердий (вірю).

5) Син Богдана Хмельницького Юрій став гетьманом у 16 років (вірю).

6) Гетьман Іван Мазепа був чудовим знавцем літератури і власником найкращої в ті часи в Україні бібліотеки (вірю).

7) Найперша у світі демократична Конституція, складена Пилипом Орликом мала назву «Пакт і конституція прав і вольностей Війська Запорозького» (вірю).

8) Дмитро Вишневецький був першим гетьманом запорожців і засновником першої столиці Війська Запорозького (вірю).

9) Сьогодні, рухаючись по Дніпру, можна зустріти знамениті дев'ять порогів: Козацький, Сурський, Лоханський, Дзвонецький, Ненаситенський, Вовницький, Будильський, Лишній, Вільний (не вірю, тепер порогів не видно, вони були затоплені водою, коли побудували Дніпрогес).

10) Усього було побудовано 8 козацьких Січей: Хортицька (1553-1557), Токмаківська (1560-1638), Базавлуцька (1593-1638), Микитинська (1638-1652),

Чортомлицька (1652-1709), Кам'янська (1709-1711), Олешківська (1711-1734), Підпільненська (1734-1775) (не вірю, всього січей було 9, остання Задунайська (1775-1828)).

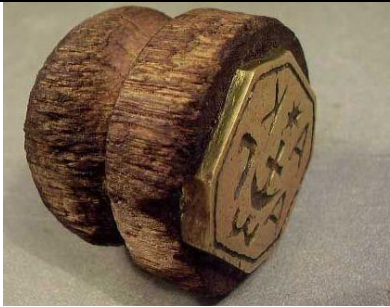
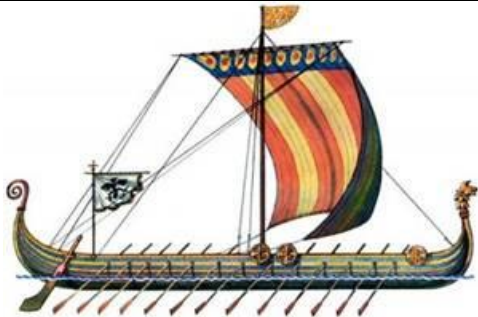

Бонусні питання:

1. Старі козаки, які відчували свою неміч, залишали Січ і відправлялися до монастирів доживати свого віку. По дорозі туди вони частували усіх, кого зустрічали на своєму шляху. Люди так і прозвали їх – «пригощальники» (не вірю, їх називали «прощальники»).

2. Усього козацька армія нараховувала близько 20 000 козаків (вірю).

3. Станція «Чумацький шлях».

1. Потрібно встановити відповідність між назвами речей козаків та їх зображенням (11 балів + час).

Печатка	
Козацька чайка	
Люлька	

<p>Пістолі</p>	
<p>Гармата</p>	
<p>Пернач</p>	
<p>Литаври</p>	
<p>Бунчук</p>	

Порохівниця	
Каламар	
Булава	

2. Відновити назви областей на карті України (26 балів + час).

Автономна Республіка Крим

Вінницька область

Волинська область

Дніпропетровська область

Донецька область

Житомирська область

Закарпатська область

Запорізька область

Івано-Франківська область

Київська область

Кіровоградська область

Луганська область

Львівська область

Миколаївська область

Одеська область

Полтавська область

Рівненська область

Сумська область

Тернопільська область

Харківська область

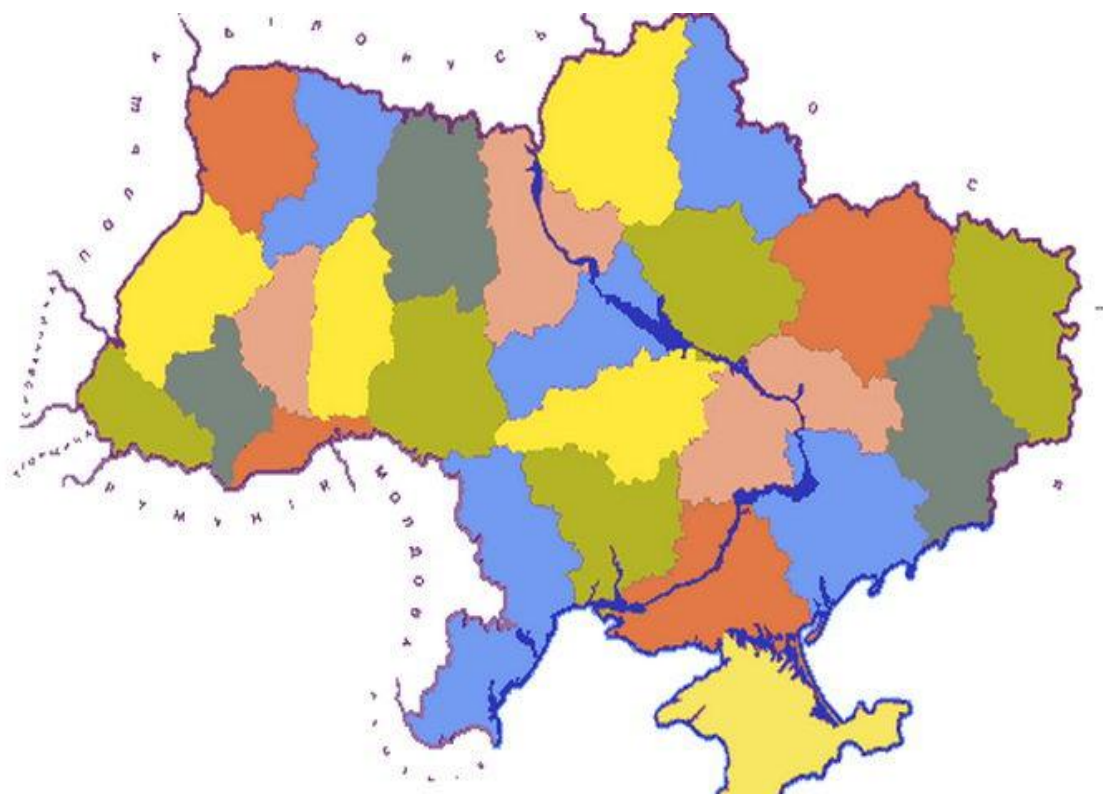
Херсонська область

Хмельницька область

Черкаська область

Чернівецька область

Чернігівська область

4. Станція «Мистецька (пазл)».

Скласти пазл репродукції картини І. Репіна «Як козаки листа писали турецькому султану» (5 балів). Вказати назву та автора картини (5 балів).

5. Станція «Мистецька (художники)»

На прикріплених аркушах паперу кожен рій повинен намалювати козака на повний зріст. Один учасник біжить – малює голову, повертається, тоді наступний – тулуб і т.д. Виграє рій, який швидко, згуртовано, акуратно і точно намалює козака (10 балів).

6. Станція «Театральна».

На даній станції рій повинен одягнути козака (на козакові повинні бути обов'язково: шапка, сорочка-вишиванка, пояс, жилет, шаровари, чоботи, шабля, жупан або кожух). Одяг козака перемішаний із іншими частинами одягу як чоловічого, так і жіночого. Учасники повинні правильно і швидко вибрати необхідні частини одягу козака і одягнути на одного із членів рою. Завдання виконується на час та правильність (8 балів + час).

7. Станція «Спортивна».

Учасникам пропонуються різноманітні спортивні естафети.

8. Станція «Козацькі прізвиська».

Від природи справжні українці вирізнялися хистом майстерно розповідати, вміли підмічати смішні сторони в інших і зображувати їх у жартівливому, але ні для кого не образливому тоні. Як зазначалося в одній з книг «Звичаї у запорожців дивні, вчинки хитрі, а мова й вигадки гострі й більше на насміх схожі». Цією рисою вдачі запорозьких козаків почасти пояснюються й ті дивацькі прізвиська, якими вони наділяли своїх новачків. Часто їх козакам давала громада. Наприклад: той, хто спалив курінь – Палій, хто розкладав вогонь над водою – Паливода, той, хто варив кашу – Кашовар тощо. Так само виникли прізвиська Горбач, Малюта, Череп, Слизький.

Завдання: Скласти списки новоприбулих козаків, згадавши якнайбільше козацьких прізвиськ. Для цього у вас є 1 хвилина (1 прізвисько – 1 бал).

Приклади прізвиськ: Півторакожуха, Тягнирядно, Рябошапка, Рябокінь, Жовтобрюх, Непийпиво, Нетудихата, Лупиніс, Загубиколесо, Задерживіст, Губишапка, Махиня(маленький на зріст), Малюта(здоровань), Святоша(шибеник), Доброволя(лінивий), Черепаха(вайлуватий), Палій(той, хто спалив курінь), Корж(схожий з перепічкою), Головатий, Чуб, Зуб, Носань, Сторчак, Слинько, Скупий, Солодкий, Нещадний, Орлик, Сивокінь, Смалений, Чобіт, Халява, Сірко, Жовтяниця.

9. Станція «Влуч у ціль».

З відстані 5 кроків кожен учасник команди має влучити у пазл (кожен має 3 кидки). Підраховується загальна кількість балів всіх учасників.

10. Станція «Гонка за лідером».

За 1 хвилину дати якнайбільше правильних відповідей на запитання (одна правильна відповідь – 1 бал).

8-11 класи

1. Як називалися судна, на яких плавали запорозькі козаки? (Чайки)
2. Острів, на якому була розташована Запорозька Січ. (Хортиця)

3. Яку назву мала зачіска козаків? (Оселедець)
4. Якого кольору був стяг у Запорізькій Січі? (Малиновий)
5. Козацький бойовий танець. (Гопак)
6. Палиця з кулястим потовщенням, знак гетьманської влади. (Булава)
7. Виборний ватажок козацького війська. (Гетьман).
8. Юний зброєносець у козацької старшини.(Джура)
9. Місце перебування запорізьких козаків, теж саме, що Січ. (Кіш)
10. Вождь, отаман козаків на Запорозькій Січі. (Кошовий)
11. Офіцерський чин у козацких військах. (Осавул)
12. Керівник козацького війська. (Отаман).
13. Шкіряна сумка або футляр для лука і стріл. (Сагайдак)
14. Особа, що охороняла прапор або корогву війська. (Хорунжий)
15. Особа, яка завідувала усіма письмовими справами запорозького війська.
(Писар)
16. Напівофіційна назва території Лівобережної України 17-18 століття під владою гетьмана. (Гетьманщина)
17. Безтурботна людина, яка весело любить проводити час, прізвисько одного з козацьких гетьманів. (Байда)
18. Невелика легка тимчасова будівля, у якій жили козаки. (Курінь)
19. Один із найвищих військових чинів козацтва, який мала особа, що охороняла бунчук. (Бунчужний)
20. Висока споруда, за допомогою якої козаки мали змогу спостерігати за ворогом і передавали сигнали. (Вежа)
21. Згідно Конституції Пилипа Орлика, саме на ці українські свята відбуваються козацькі генеральні ради. (Різдво, Великдень, Покрова)
22. Відсутність у козака страху перед небезпекою, невідомим. (Відвага)
23. Скільки битв, що передували Переяславській раді, очолив Богдан Хмельницький? (6; 1648р. – під урочищем Жовті Води, під Корсунем, під

Пилявцями, 1651р. – битва під Берестечком, 1652р. – битва під Батогом, 1653р.
– Жванецька битва)

24. Назвіть ім'я відомого українського поета, який у своїх творах оспівав козацьких ватажків. (Т.Г.Шевченко «Іван Підкова», «Гайдамаки» та ін.)

5-7 класи

1. Кого називали козаком? (Вільну людину).
2. Хто стояв на чолі козацького війська? (Гетьман).
3. Як називали хати, в яких жили козаки? (Курінь).
4. Де розташовувались козацькі табори? (Запорізька Січ).
5. Відсутність у козака страху перед небезпекою, невідомим. (Відвага)
6. Про яку деталь козацького вбрання казали: «Широкі, як Чорне море». (Шаровари).
7. Невелика легка тимчасова будівля, у якій жили козаки. (Курінь)
8. З ким вели війни козаки за незалежність? (З Туреччиною, Польщею).
9. Які імена козацьких гетьманів вам відомі? (Богдан Хмельницький, Іван Мазепа, Петро Полуботок...).
10. Яку назву мала зачіска козаків? (Оселедець)
11. Якого кольору був стяг у Запорізькій Січі? (Малиновий)
12. Козацький бойовий танець. (Гопак)
13. А чи знаєте ви ім'я дивовижного гетьмана – силача, який легко міг зламати руками підкову? (Іван Підкова).
14. Як називалися судна, на яких плавали запорозькі козаки? (Чайки)
15. Острів, на якому була розташована Запорозька Січ. (Хортиця)
16. Висока споруда, за допомогою якої козаки мали змогу спостерігати за ворогом і передавали сигнали. (Вежа)
17. Юний зброносець у козацької старшини.(Джура)

**Сценарій інтелектуального історичного квесту «Крізь призму століть»
до 100-річчя подій Української революції 1917-1921 років**

Мета квесту:

- виховання учнів у дусі відданості Батьківщині та українському народу на засадах національної гідності, високої самосвідомості та активної громадянської позиції;
- систематизація та узагальнення знань, отриманих на уроках історії, української літератури про Українську революцію 1917 – 1921 років;
- формування в учнів високих морально-психологічних якостей — рішучості, наполегливості, дисциплінованості та ініціативності;
- вшанування пам'яті учасників Української революції 1917-1921 років;
- організація змістовного дозвілля учнів;
- виховання патріотизму та підвищення інтересу до історії України;
- виховання згуртованості та співпраці в учнівських колективах.

Підготовка до квесту: розробити завдання; дібрати реквізити та обладнання; облаштувати навчальні кабінети, у яких проводитиметься кожен з етапів квесту; роз'яснити учням правила квесту.

Учасники: учні 10 – 11 класів.

Обладнання: маршрутні листи для команд-квестерів, завдання з відповідями для координаторів станцій, ілюстративний матеріал, грамоти для переможців, емблеми команд.

Організація квесту

1. Проведення квесту потребує попередньої підготовки. Насамперед, про проведення змагання потрібно повідомити учнів, батьків і вчителів, окреслити його тему та особливості проведення. Слід визначити кількість і

склад команд, що братимуть участь у квесті, а також дати учасникам квесту завдання: придумати для команд назви, девізи, емблеми й обрати капітанів.

2. Окрім формування команд, варто створити «групу забезпечення», тобто визначити учнів, які допомагатимуть організовувати і проводити квест, а саме:

- будуть ведучими;
- готуватимуть реквізити до квесту (конверти для завдань, костюми ведучих, ілюстративний матеріал, декорації) та музичний супровід;
- оформлятимуть навчальні кабінети, у яких відбудуватиметься кожен з етапів квесту.

3. Слід підготувати маршрутні листи для кожної із команд, в яких вказана послідовність проходження станцій. Для кожної команди складається окремий маршрут. Для більшої зацікавленості учнів назви станцій можна зашифрувати. Кількість станцій має перевищувати кількість команд для того, щоб уникнути зіткнення команд на одній станції та витрачання часу. На кожній станції має бути доросла людина - координатор, який слідкує за виконанням завдання на станції, оцінює правильність виконання. Координаторам станцій розробляються протоколи та правила проведення даного етапу квесту.

Правила проведення квесту

1. Всі учасники квесту діляться на команди, обирається капітан.
2. Кожна команда отримує свій маршрутний лист і проходить станції згідно свого маршруту, не «перестрибуючи» через станції.
3. Квестери повинні дотримуватись правил гри.
4. Для того, щоб команда стала переможцем, усім її членам потрібно першими пройти усі станції, виконати завдання правильно і якомога швидше дістатися фінішу.
5. Завдання від координатора квесту команда отримає лише тоді, коли усі її члени будуть присутні на пункті! Тому не відставай і допомагай іншим!

6. Координатори на кожній станції, після виконання завдання, роблять відмітку у маршрутному листі (час виконання завдання або кількість набраних балів).

7. Квест – це командна гра, тому думка кожного учасника враховується, навіть, якщо це тільки «рух у невідоме».

8. Забороняється користуватися мобільними телефонами під час гри.

9. Якщо команда не має відповіді або відповідає неправильно, є можливість «купити» підказку, виконавши творче завдання, наприклад, розповісти улюблений вірш (кожним учасником).

10. За кожне виконане завдання команди отримують певну кількість балів, у залежності від складності та «ціни» запитання, а координатор фіксуватиме командний залік.

11. Після проходження 10 станції команда повинна здати маршрутний лист координаторам гри.

Хід квесту

Ведучий І:

Українська земля... Земля, щедро полита кров'ю її синів. З нашої історії ми бачимо споконвічне прагнення українства до волі та незалежності рідної землі, неньки-України.

Читець:

...Буває, часом сліпну від краси.

Спинюсь, не тямлю, що воно за диво,—

оці степи, це небо, ці ліси,

усе так гарно, чисто, незрадливо,

усе як є — дорога, явори,

усе моє, все зветься — Україна.

Така краса, висока і нетлінна,

що хоч спинись і з Богом говори.

(Ліна Костенко)

Ведучий I:

Доля України непроста. До незалежності Батьківщина йшла довгим, тяжким і жертовним шляхом, дорого за неї заплатила. За нею - і трагічні, і героїчні сторінки історії нашого народу.

Ведучий II:

У підвалинах української державності - і століття боротьби наших предків, і символізована, насамперед в іменах Шевченка і Франка, титанічна робота великих просвітителів народного духу, і сама душа українського народу.

Читець:

Благослови і вознеси
Болючу правду України,
Що йде від чистої роси,
Що йде від чистої сльози -
Не тільки смуток і руїни.
...І незнищенність України,
Народе рідний, вознеси!

Ведучий I:

Історія - це пам'ять суспільства, його свідомість і совість, засіб самоочищення, виховання прийдешніх поколінь. Закономірно, що у період національного відродження, який ми сьогодні переживаємо, українці звертаються до своєї історії, духовних витоків народу. Згадують тих, хто віддав своє життя за волю України.

Ведучий II:

Згідно з Указом Президента України, 2017 рік проголошено Роком Української революції 1917 – 1921 років.

Ведучий I:

Українська революція 1917 – 1921 років – це боротьба за незалежність і соборність України, це – взірець військової звитяги захисників рідної землі,

творців національної державності, тисячолітньої історії державотворення нашого народу.

Ведучий II:

Українська революція 1917 – 1921 років – це історичні події, пов’язані із визвольною боротьбою початку ХХ століття та утвердженням української державності у формі Української Народної Республіки, Української Держави і Західноукраїнської Народної Республіки.

Ведучий I:

Сьогодні ми з упевненістю можемо сказати про їх велике значення для відновлення Україною незалежності у 1991 році, утвердження історичної єдності земель, консолідації суспільства, зміцнення міжнародного авторитету України.

Ведучий II:

Стара латинська мудрість називає історію «вчителькою життя». Тому кожне покоління звертається до минулого, говорить з минулим, щоб почерпнути звідти досвіду для сучасного й майбутнього, отримати знання з історії та зробити висновки для майбутніх дій.

Ведучий I:

Сьогодні ми вам пропонуємо заглибитися в події сторічної давнини, перегорнути героїчні сторінки минулого, зануритися у революційні будні наших предків.

Ведучий II:

Наш інтелектуально-історичний квест «Крізь призму історії» - це можливість узагальнення інформації про події та постаті Української революції 1917-1921 років

Ведучий I:

Отож, запрошуємо наші команди оголосити свої назви та девізи!

(Представлення команд)

Ведучий II:

А зараз я прошу капітанів команд отримати маршрутні листи та розпочати гру.

(Капітани команд отримують маршрутні листи, фіксується час старту кожної команди, гра розпочинається).

Станції

1. Віднови документ. Робота в архівах.
2. Упізнай особу української революції 1917-1921 рр.
3. Козацька муштра.
4. Хто Я?
5. Гонка за лідером.
6. Вірю-не вірю.
7. Мандрівка епохами.
8. Заспіваймо, козаченьки!
9. Склади пазл.
10. Пошукова.

Маршрутні листи, протоколи для координаторів, завдання з відповідями подаються у додатках.

1. Станція «Віднови документ. Робота в архівах»

***Завдання:** уважно прочитайте уривок з документу, відновіть текст, вставляючи пропущені слова з довідки, вказати що це за документ, яке відношення він має до української революції 1917-1921 років? (Додаток для координатора).*

***Оцінювання:** правильно вставлене слово- 1 бал, правильна назва документа – 1 бал, роз'яснення – 4 бали.*

Загальна сума балів за правильні відповіді - 30

_____ Української _____ Ради
Народе _____! Народе селян, робітників, трудящого люду!

Волею своєю ти поставив нас, _____, на сторожі прав і вольностей Української Землі.

_____, виборні люде від сел, від фабрик, від солдатських казарм, од усіх громад і товариств українських вибрали нас, Українську Центральну Раду, і наказали нам стояти й боротися за ті _____ і _____.

Твої, народе, виборні люде заявили свою волю так:

Хай буде Україна _____. Не одділяючись від всієї Росії, не розриваючи з державою російською, хай народ український на своїй землі має право сам порядкувати своїм життям. ... Всі закони, що повинні дати той лад тут у нас, на Вкраїні, мають право видавати тільки наші _____.

...Ніхто краще _____ не може знати, чого нам треба, і які закони для нас кращі.

Ніхто краще _____ не може знати, як порядкувати своєю землею. І через те ми хочемо, щоб після того, як буде одібрано по всій Росії поміщицькі, казенні, царські, монастирські та інші землі у власність народів, як буде видано про це закон на Всеросійському Учредительному Зібранні, право порядкування нашими українськими землями, право користування ними належало тільки нам самим, нашим українським Зборам (Сеймові).

Так сказали виборні люди з усієї Землі Української.

Сказавши так, вони вибрали з-поміж себе нас, Українську Центральну Раду, і наказали нам бути на чолі нашого народу, стояти за його права і творити новий лад вільної _____.

І ми, Українська Центральна Рада, вволили волю свого народу, взяли на себе великий тягар будови нового життя і приступили до тієї великої роботи....

Народе Український! У _____ руках _____ твоя. В сей трудний час всесвітнього безладдя й розпаду докажи своєю одностайністю і державним розумом, що ти, народ робітників, народ хліборобів, можеш гордо і достойно стати поруч з кожним організованим державним народом, як _____ з _____.

Українська Центральна Рада

Ухвалено: у Києві, року _____, місяця червня (іюня) числа 10

ДОВІДКА: автономної України, твоїх, доля, наших селян, Українські Збори, права і вольності, вільною, Найкращі сини твої, Перший універсал, 1917, український, Центральної, рівний з рівним, нас, Українську Центральну Раду.

2. Станція «Упізнай особу української революції 1917-1921 рр.»

Завдання: правильно з'єднайте опис особи, її фотографію та назвіть прізвище, ім'я, по батькові . (Додаток для координатора). (Для зручності матеріали на станцію можна роздрукувати, розрізати і заламінувати)

Оцінювання: за кожен частину – 2 бали, тобто правильно з'єднано прізвище з фото або описом -4 бали; прізвище + фото+опис – 6 балів.

Загальна сума балів – 36.

Павло Петрович Скоропадський (1873- 1945)	Володимир Кирилович Винниченко (1880- 1951)	Микола Іванович Міхновський (1873- 1924)	Михайло Сергійович Грушевський (1866- 1934)	Симон Васильович Петлюра (1879 -1926)	Сергій Олександрович Єфремов (1876-1939)
---	---	--	---	---	---

Український політичний і громадський діяч, адвокат, публіцист, перший ідеолог українського націоналізму та організатор війська. Ідеолог і провідник Братства тарасівців, засновник УНП. Основні ідеї партії виклав у брошурі «Самостійна Україна». Один із лідерів УДХП, член Братства самостійників. Розробив документ для „Братства” — „Profession de foi молодих українців”.

Український державний, військовий та політичний діяч. Член Генерального секретаріату Української Центральної Ради на посаді Генерального секретаря з військових справ.

Головний отаман військ УНР. Голова Директорії УНР.

Український історик, громадський та політичний діяч. Голова Центральної Ради Української Народної Республіки. Член Історичного товариства ім. Нестора-Літописця, багаторічний голова Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові, завідувач кафедри історії

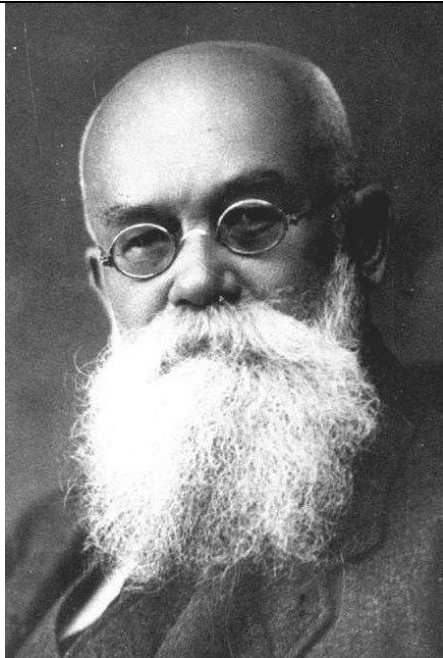
Львівського університету. Автор багатотомної «Історії України».

Письменник, громадський і державний діяч. Голова Директорії (1918-1919) Член та заступник голови Центральної Ради, перший голова Генерального секретаріату, генеральний секретар внутрішніх справ.

Український громадський та політичний діяч. Гетьман Української Держави (29 квітня — 14 грудня 1918). 29 квітня 1918 року внаслідок державного перевороту взяв владу в Україні. Україна була проголошена Гетьманською державою. Його універсалами були створені Українська Академія Наук, українські університети — в Києві та Кам'янці-Подільському, 150 українських гімназій

Історик літератури, академік Української Академії Наук, віце-президент ВУАН, дійсний член Наукового Товариства ім. Т. Шевченка у Львові, публіцист, один із творців української журналістики. У 1917–1918 рр. - заступник Голови Центральної Ради, Генеральний секретар міжнаціональних справ в уряді Української Народної Республіки.

3. Станція «Козацька муштра»

Завдання: виконати обов'язкові елементи козацької муштри.

Оцінювання: 5 балів за кожний елемент.

Загальна сума балів - 40.

Вихід

Рапорт

Виконання команд «Рівняйсь», «Струнко»

Повороти на місці (праворуч, ліворуч, кругом)

Перешиккування з 1 шеренги у 2 (і навпаки)

Рух стройовим кроком

Стройова пісня (бажано пісня Січових стрільців)

Розмикання, змикання

4. Станція «Хто Я?»

Завдання: необхідно вгадати особу по наведених висловах.

Оцінювання: кожна правильна відповідь – 1 бал.

Максимальна сума балів – 10.

1. Я написав «Історію України-Руси», голова Української Центральної Ради (Михайло Грушевський)
2. Я маю безпосереднє відношення до творення трьох Універсалів Центральної Ради. (Володимир Винниченко)
3. Я – головнокомандуючий збройними силами радянської УНР, мій батько - відомий новеліст (Юрій Коцюбинський).

4. Моє ім'я носив полк під час збройного виступу «самостійників», і це не полк імені Б.Хмельницького. (Павло Полуботок).
5. Я запропонував і використав назву Українська Народна Республіка, тому вважаю себе «хрещеним батьком» УНР. Мене та Винниченка обрали заступниками Михайла Грушевського (Сергій Єфремов)
6. Я очолював Тимчасовий уряд (Олександр Керенський).
7. Я засновник української кінематографії, моїм ім'ям названо кіностудію (Олександр Довженко).
8. Я був президентом Західноукраїнської Народної Республіки (Євген Петрушевич).
9. Я командував куренем Легіону Українських січових стрільців (Дмитро Вітовський).
10. Я – режисер-новатор, творець театру «Березіль» (Лесь Курбас)

5. Станція «Гонка за лідером»

Завдання: за 1 хвилину дати якнайбільше правильних відповідей на запитання, які зачитує координатор.

Оцінювання: кожна правильна відповідь – 1 бал.

Загальна сума балів - 35

Запитання

1. Хто був автором Першого, Другого та Третього Універсалів Центральної Ради? **(В. Винниченко)**
2. Скажіть, коли відбувся бій під Крутами? **(29 січня 1918 р.)**
3. Першим генеральним секретарем Комітету Центральної Ради був обраний ... **(В. Винниченко)**
4. Що було задекларовано у Першому Універсалі Української Центральної Ради? **(Проголошення автономії України)**
5. Чим було спричинено збройний виступ самостійників у Києві?

(Оприлюдненням Українською Центральною Радою Другого Універсалу)

6. Вищим законодавчим органом Української Народної Республіки доби Директорії був? **(Трудовий Конгрес України)**

7. Скільки годин тривав бій під Крутами? **(5 годин)**

8. Кому присвячений вірш поета Павла Тичина «Пам'яті тридцяти»? **(Героям Крут)**

9. Хто був незмінним командиром корпусу Січових стрільців?

(Полковник Євген Коновалець)

10. Назвіть прізвище українського політичного діяча, який став головою УЦР.

(М. Грушевський)

11. Який орган влади в Україні був створений 4 березня 1917 р.? **(Центральна Рада)**.

12. Назвіть прізвище діяча, який очолив Тимчасовий уряд в 1917р.

(Князь Г. Львов)

13. На який період припадають події Української революції?

(1917 – 1921)

14. Визначте, про яку історичну особу йдеться в документі: «Його духовні діти – Українські Січові Стрільці, виховані і ви кормлені його думками та ідеями, перейняті до глибини душі його животворними словами... пішли зі зброєю в руках ламати ворожу скелю, щоб промостити шлях народному щастю!»

(Іван Франко)

15. Яку назву мала держава гетьмана П. Скоропадського? **(Українська Держава)**

16. Коли було проголошено II Універсал? **(16 липня 1917 року)**

17. Яка подія відбулася в Києві відразу після жовтневого більшовицького перевороту в Петрограді?

(Прийняття III Універсалу, який проголосив Українську Народну Республіку: Україна не відокремлювалася повністю від Росії, але вся влада належала тільки Центральній Раді та Генеральному Секретаріату)

18. I Універсал було проголошено ... **(23 червня 1917 року)**

19. Кого було обрано Головою Кабінету Міністрів гетьманського уряду?
(Федора Лизогуба)

20. Назвіть дату утворення Директорії УНР **(14 листопада 1918 р.)**

21. Хто був президентом Західноукраїнської Народної Республіки?
(Є. Петрушевич)

22. Коли було проголошено I Універсал? **(23 червня 1917 року)**

23. Вкажіть назву населеного пункту, поблизу якого відбулася подія, описана в уривку документа: «Вона (молодь) йшла в бій із піснею «Ще не вмерла Україна» І не вина цієї молоді, що світ так злегковажив великим шляхетним поривом Української держави. Вина була хіба в тому, що та молодь, як і цілий народ, що її видав, не були підготовлені до взятого на себе завдання».
(Крути).

24. Коли була проголошена Декларація про об'єднання УНР і ЗУНР ?
(22 січня 1919 р.)

25. Четвертий Універсал було проголошено ... ? **(22 січня 1918 року)**

26. Хто з державних діячів України періоду 1917-1921 років найбільшу роль відводив національно-культурній політиці в Україні? **(П. Скоропадський)**

27. Що стало поштовхом до початку Української революції?
(Лютнева революція в Російській імперії)

28. Де і коли утворилася Холодноярська республіка ?

(Холоднбярська Респ убліка (1919–1922) — самопроголошене державне утворення на землях Української Народної Республіки (УНР), у Чигиринському повіті Київської губернії (нині Чигиринському районі Черкаської області), в районі лісового урочища Холодний Яр, зі столицею в селі Мельники)

29. У 1918 — 1922 роках який православний монастир став осередком українського повстанського руху проти загарбників (німецьких окупантів та російських «білих» і «червоних» інтервентів), який очолювали брати Чучупаки.

(Мотронинський монастир в Чигиринському районі)

30. В якому романі художньо описані деякі з подій боротьби повстанців проти більшовицької влади на теренах Холодного Яру та в його околицях ?

(У романі Василя Шкляра «Чорний Ворон»)

31. Перерахуйте національно-державні утворення на території України у 1917—1921 роках.

(Українська Народна Республіка, Українська держава, Західно-Українська Народна Республіка, Кримська Народна Республіка, Кубанська Народна Республіка)

32. Коли в Україні був встановлений білогвардійський окупаційний режим ?

(У березні 1919 року)

33. У чийй телеграмі, надісланій 6 вересня 1919 року іншим членам Директорії й прем'єр-міністрові УНР І. П. Мазепі, дається найбільш переконлива й глибока оцінка становища армії під час «Київської катастрофи»:

"Побувши в околицях Фастова і ознайомившись з ситуацією, констатуємо:

1. Відступ від Києва деморалізує вплинув на нашу армію, і коли він буде тягнутися далі, то армії не буде.

2. Під впливом відступу козаки і навіть старшини Запорізького корпусу переходять до повстанських відділів.

3. Серед галицьких бригад помітно хвилювання і недовір'я до командного складу..."

(Симона Петлюри)

34. Як називаються звернення декларативно-програмного характеру до українського народу, опубліковані в 1917-1918 рр. Українською Центральною Радою ? **(Універсали УЦР)**

35. Який термін відповідає визначенню: «Об'єднання двох українських державних утворень УНР і ЗУНР в одну соборну незалежну Українську державу – це Акт...» **(Злуки)**

6. Станція «Вірю - не вірю»

Завдання: прослухати уважно факт про події Першої Української революції і визначити їх історичну вірність словами «вірю» або «не вірю».

Оцінювання: кожна правильна відповідь – 1 бал.

Максимальна кількість балів – 10.

1. У Третьому Універсалі Української Центральної Ради було проголошено 8-годинний робочий день, державний контроль за продукцією, виготовленою в Україні, скасування приватної власності на землю поміщиків та інших не трудових господарств. (Вірю)

2. 23 квітня тристороння комісія підготувала господарський договір між УНР і Німеччиною та Австро-Угорщиною. УНР зобов'язалася поставити Центральним державам 60 млн пудів зерна, 400 млн штук яєць, іншу сільськогосподарську продукцію. (Вірю)

3. 24 січня 1919 року в Києві, на Софійській площі, було проголошено Акт соборності — возз'єднання УНР і ЗУНР. (Не вірю, подія відбулася 22 січня)

4. Бій під Крутами тривав 5 годин між 4-тисячним підрозділом російської Червоної гвардії під проводом есера Михайла Муравйова та загоном із київських курсантів і козаків «Вільного козацтва», що загалом нараховував близько чотирьох сотень вояків. (Вірю)

5. В Аскольдовій могилі в Києві були перепоховані Січові Стрільці. (Не вірю, були перепоховані герої Крут)

6. До складу Групи Січових Стрільців входило: 6 полків піхоти, 6 полків артилерії, кінний полк з 2 дивізіонів, автоброневий дивізіон, 4-5 панцерних потягів, об'єднаних у панцерний дивізіон, Кіш Січових Стрільців,

Скорострільний вишкіл Січових Стрільців, технічні, ремонтні й обозні частини.
(Вірю)

7. За характером Українська революція була буржуазно-демократичною. (Не вірю, національно-демократичною)

8. Термін, який відповідає визначенню: «Союзна держава, яка складається з державних утворень, що мають певну юридичну і політичну самостійність – це ...»? Співдружність. (Не вірю, це федерація)

9. Восени 1917 р. коштами населення було відкрито 53 середні школи з українською мовою навчання, зокрема й три українські гімназії в Києві.

(Вірю)

10. Четвертий Універсал декларував незалежність України. УНР проголошувалася «самостійною, ні від кого не залежною, вільною суверенною державою українського народу». (Вірю)

7. Станція «Мандрівка епохами»

Завдання: необхідно правильно співставити малюнок із зображенням воїнів різних епох з назвою війська.

Оцінювання: кожна правильна відповідь – 1 бал.

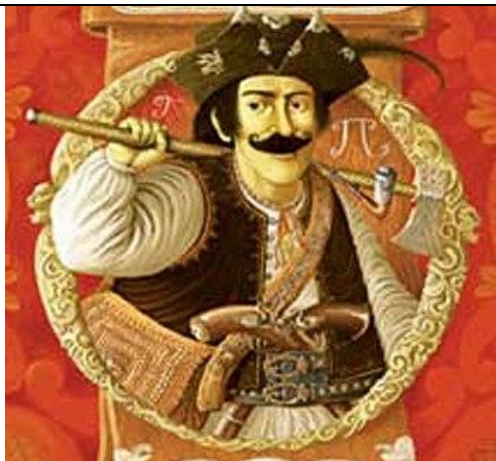
Максимальна сума балів – 10.

Дружинник Київської Русі 9-13 ст.

Запорозький козак 14-19 ст

Опришок XVIII ст.

Січовий стрілець XX ст (1914-1920)

Воїн УНР XX ст (1917-1921)

Воїн Української Галицької
Армії ХХ ст. (1918-1920)

Воїн Карпатської Січі ХХ ст.
(1938-1939)

Воїн І-го Українського фронту
ХХ ст. (1941-1945)

	<p>Воїн Української Повстанської армії ХХ ст. (1942-1947)</p>
	<p>Сучасні ЗСУ</p>

8. Станція «Заспіваймо, козаченьки»

Завдання: перед вами текст української пісні авторського походження, гімн Українських січових стрільців. Ця пісня відома у декількох варіантах. Співали її також і в підрозділах УПА. Слова Степана Чарнецького, а музика, за одними джерелами – народна, за іншими-Михайла Гайворонського.

Деякі слова із тексту загубилися. Відновіть текст I куплету пісні та заспівайте її.

Оцінювання:

- правильно відновлений текст – 5 балів;
- артистичне, емоційне виконання пісні – 5 балів.

Ой у лузі ____ похилилася,

Чогось наша славна ____ зажурилася.

А ми тую ____ __ підіймемо,
А ми нашу славну ____, гей-гей, _____!
А ми тую ____ __ підіймемо,
А ми нашу славну ____, гей-гей, _____!

9. Станція «Склади пазл»

Завдання: перед вами розрізана ілюстрація до подій Української революції. Вам необхідно правильно скласти пазл і назвати події, змальовані на ній.

Оцінювання: вказується час, за який команда склала пазл. За правильний коментар до ілюстрації - 5 балів.

Ілюстрацію необхідно роздрукувати на форматі А3 або А2, заламінувати, довільно розрізати.

10. Станція «Пошукова»

Завдання: перед вами зашифрований вислів відомого політичного, громадського діяча періоду Української революції 1917-1921 років, Степана

Бандери. За допомогою підручника для 10 класу з історії України (автор Кульчицький С.Ф.) знайдіть відповідні букви і розшифруйте вислів.

Оцінювання: вказується час, за який команда виконала завдання.

стор.39 абзац 2 літера 14, **стор.45** абзац 1 літера 6,

стор.70 абзац 1 літера 20, **стор.105** абзац1 знизу літера 40, **стор.114** абзац 4 літера 7, **стор.119** абзац 2 літера 14,

стор.124 абзац 2 знизу, літера 1, **стор.125** абзац 1 знизу літера 3, **стор.96** абзац 2 літера 3,

стор.96 абзац 3 літера 11, **стор.11** абзац 5 літера 2,

стор.13 абзац 4 літера 2, **стор.21** абзац 4 знизу літера 30, **стор.22** абзац 3 знизу літера 1, **стор.25** абзац 1 літера 1,

стор.50 абзац 2 літера 6, **стор.50** абзац 1 літера 4, **стор.51** абзац 1знизу літера 3,

стор.52 абзац 1 літера 2, **стор.52** абзац 2 літера 3, **стор.53** абзац 1знизу літера 6, **стор.53** абзац 2знизу літера 4,

стор.144 абзац 1знизу літера 1, **стор.151** абзац 2знизу літера 13, **стор.126** абзац 2 літера 4, **стор.126** абзац 3 літера 3, **стор.126** абзац 2 літера 11,

стор.127 абзац 3знизу літера 1, **стор.128** абзац 2знизу літера 8,

стор.129 абзац 4знизу літера 1, **стор.129** абзац 4знизу літера 2,

стор.132 абзац 2 літера 12, **стор.132** абзац 2 літера 2, **стор.136** абзац 3 літера 17, **стор.136** абзац 2 літера 4, **стор.136** абзац 3 літера 2!

**Додаток для координатора
станції «Віднови документ. Робота в архівах»**

Завдання: уважно прочитайте уривок з документу, відновіть текст, всатвляючи пропущені слова з довідки, вказати що це за документ, яке відношення він має до української революції 1917-1921 років? (додаток для координатора 1)

Перший універсал Української Центральної Ради

Народе Український! Народе селян, робітників, трудящого люду!

Волею своєю ти поставив нас, *Українську Центральну Раду*, на сторожі прав і вольностей Української Землі.

Найкращі сини твої, виборні люде від сел, від фабрик, від солдатських казарм, од усіх громад і товариств українських вибрали нас, Українську Центральну Раду, і наказали нам стояти й боротися за ті *права і вольності*.

Твої, народе, виборні люде заявили свою волю так:

Хай буде Україна *вільною*. Не одділяючись від всієї Росії, не розриваючи з державою російською, хай народ український на своїй землі має право сам порядкувати своїм життям. ... Всі закони, що повинні дати той лад тут у нас, на Вкраїні, мають право видавати тільки наші *Українські Збори*.

...Ніхто краще *нас* не може знати, чого нам треба, і які закони для нас кращі.

Ніхто краще наших *селян* не може знати, як порядкувати своєю землею. І через те ми хочемо, щоб після того, як буде одібрано по всій Росії поміщицькі, казенні, царські, монастирські та інші землі у власність народів, як буде видано про це закон на Всеросійському Учредительному Зібранні, право порядкування нашими українськими землями, право користування ними належало тільки нам самим, нашим українським Зборам (Сеймові).

Так сказали виборні люди з усієї Землі Української.

Сказавши так, вони вибрали з-поміж себе нас, Українську Центральну Раду, і наказали нам бути на чолі нашого народу, стояти за його права І творити новий лад вільної *автономної України*.

І ми, Українська Центральна Рада, вволили волю свого народу, взяли на себе великий тягар будови нового життя і приступили до тієї великої роботи....

Народе Український! У *твоїх* руках *доля* твоя. В сей трудний час всевітнього безладдя й розпаду докажи своєю одностайністю і державним розумом, що ти, народ

робітників, народ хліборобів, можеш гордо і достойно стати поруч з кожним організованим державним народом, як *рівний з рівним*.

Українська Центральна Рада

Ухвалено: у Києві, року 1917, місяця червня (іюня) числа 10

(Перший універсал Української Центральної ради — державно-політичний акт, універсал Центральної ради, що проголосив автономію України. Прийнятий 10 (23) червня 1917 року в Києві. Повна назва — Універсал Української Центральної Ради до українського народу, на Україні й по-за Україною сущого.

Наприкінці травня 1917 року Центральна Рада вислала до Петрограду делегацію на чолі з В. Винниченком, М. Ковалевським. Делегація домагалася українізації війська, адміністрації, шкільництва, а також щоб Тимчасовий уряд Росії висловив своє принципове ставлення до можливості надання автономії України. У відповідь на відмову Тимчасового уряду Центральна Рада видала свій Перший Універсал, ухвалений 10 червня (23 червня за новим стилем) та проголошений на Другому Військовому з'їзді.

Прийняття Першого Універсалу змусило Тимчасовий уряд вислати до Києва свою делегацію в складі міністрів Терещенка та Церетелі. Пізніше до них приєднався міністр юстиції Керенський. З українського боку участь в переговорах брали: Михайло Грушевський, Володимир Винниченко, Симон Петлюра. Результатом стало визнання Центральної Ради крайовим органом управління в Україні.)

Додаток для координатора

станції «Упізнай особу української революції 1917-1921 рр.»

Завдання: правильно з'єднайте опис особи, її фотографію та назвіть прізвище, ім'я і по батькові.

	<p>Український громадський та політичний діяч. Гетьман Української Держави (29 квітня — 14 грудня 1918). 29 квітня 1918 року внаслідок державного перевороту взяв владу в Україні. Україна була проголошена Гетьманською державою. Його універсалами були створені Українська Академія Наук, українські університети — в Києві та Кам'янці-Подільському, 150 українських гімназій.</p>	<p>Павло Петрович Скоропадський (1873-1945)</p>
	<p>Український історик, громадський та політичний діяч. Голова Центральної Ради Української Народної Республіки. Член Історичного товариства ім. Нестора-Літописця, багаторічний голова Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові, завідувач кафедри історії Львівського університету. Автор багатотомної «Історії України».</p>	<p>Михайло Сергійович Грушевський (1866-1934)</p>
	<p>Письменник, громадський і державний діяч. Голова Директорії (1918-1919) Член та заступник голови Центральної Ради, перший голова Генерального секретаріату, генеральний секретар внутрішніх справ</p>	<p>Володимир Кирилович Винниченко (1880-1951)</p>

	<p>Український державний, військовий та політичний діяч. Член Генерального секретаріату Української Центральної Ради на посаді Генерального секретаря з військових справ. Головний отаман військ УНР. Голова Директорії УНР.</p>	<p>Симон Васильович Петлюра (1879-1926)</p>
	<p>Історик літератури, академік Української Академії Наук, віцепрезидент ВУАН, дійсний член Наукового Товариства ім. Т. Шевченка у Львові, публіцист, один із творців української журналістики. У 1917–1918 рр. - заступник Голови Центральної Ради, Генеральний секретар міжнародних справ в уряді Української Народної Республіки.</p>	<p>Сергій Олександрович Єфремов (1876-1939)</p>
	<p>Український політичний і громадський діяч, адвокат, публіцист, перший ідеолог українського націоналізму та організатор війська. Ідеолог і провідник Братства тарасівців, засновник УНП. Основні ідеї партії виклав у брошурі «Самостійна Україна». Один із лідерів УДХП, член Братства самостійників. Розробив документ для «Братства» — «Profession de foi молодих українців».</p>	<p>Микола Іванович Міхновський (1873-1924)</p>

Додаток для координатора
станції «Заспіваймо, козаченьки»

Ой у лузі червона калина похилилася,
Чогось наша славна Україна зажурилася.
А ми тую червону калину підіймемо,
А ми нашу славну Україну, гей-гей, розвеселимо!
А ми тую червону калину підіймемо,
А ми нашу славну Україну, гей-гей, розвеселимо!
Марширують наші добровольці у кривавий тан,
Визволяти братів-українців з московських кайдан.
А ми наших братів-українців визволимо,
А ми нашу славну Україну, гей-гей, розвеселимо!
А ми наших братів-українців визволимо,
А ми нашу славну Україну, гей-гей, розвеселимо!
Ой у полі ярої пшениці золотистий лан,
Розпочали стрільці українські з москалями тан,
А ми тую ярую пшеницю ізберемо,
А ми нашу славну Україну, гей-гей, розвеселимо!
А ми тую ярую пшеницю ізберемо,
А ми нашу славну Україну, гей-гей, розвеселимо!
Як повіє буйнесенький вітер з широких степів,
То прославить по всій Україні січових стрільців.
А ми тую стрілецьку славу збережемо,
А ми нашу славну Україну, гей-гей, розвеселимо!
А ми тую стрілецьку славу збережемо,
А ми нашу славну Україну, гей-гей, розвеселимо!

Додаток для координатора

станції «Пошукова»

Завдання: перед вами зашифрований вислів відомого політичного, громадського діяча періоду Української революції 1917-1921 років, Степана Бандери. За допомогою підручника для 10 класу з історії України (автор Кульчицький С.Ф.) знайдіть відповідні букви і розшифруйте вислів.

Зашифрований вислів:

«Як один Бог на небі, так одна Україна на землі!»

Степан Бандера

Додаток до сценарію

Маршрутні листи

10 клас

1. Кабінет у нашій школі, де ви можете знайти струнно-клавішний музичний інструмент з ударним (молоточковим) способом звуковидобування, створений спеціально для кімнатного музикування в невеликих приміщеннях. Цей музичний інструмент має 52 білих та 36 чорних ..... . А ще в цьому кабінеті знаходяться педагоги, з якими ви в любий момент можете поговорити «по душам».

2. Як вам відомо з уроків української мови, слово складається із морфем. Це – корінь, префікс, суфікс та закінчення. Складіть із даних морфем слово, назву шкільного приміщення, в яке вам потрібно якнайшвидше дістатися для виконання наступного завдання квесту.

-И-, -СЬК-, УЧ-, -ТЕЛЬ-, -А

3. Є місто у школі – не схоже на клас,
Де виробів різних незмінний багаж
Та Муза натхнення працює невпинно,
Даруючи кожному щастя хвилини.
Там мрія живе про улюблене діло,
Це МІСТО ЗАКОХАНИХ В ПРАЦЮ й умілих.
Постійно вирують там творчі ідеї,
А витворам рук тих позаздять в музеях.
Живуть там чарівнії різні клубочки,
Які в візерунки складаються точно:
Картини, панно, серветки й дрібнички –
Всілякі роботи лежать на поличках.
Також люблять там куховарить, в'язати

І вироби гарні з тканини зшивати,
Плести, прасувати і бісер низати...
Своїми руками там робиться свято.

У такому чарівному кабінеті наступна ваша зупинка із завданнями))
Щастя вам!))

4. Стіни цього шкільного приміщення, мабуть, найбільше у всій школі мали змогу чути дитячих вигуків : «Давай! Швидшее!!», «Ура! Ура! УРАААА!!», «УУУУУ!!», «Молодці! Молодці! Молодці!». А ще розшифруйте ім'я, по батькові та прізвище вчителя, чякий найчастіше буває в даному приміщенні.

ООДВИИРЛМ ЙЧВИООКІЕСЛ ИДВБКОУ

Удачі вам!)))

5. Цей вірш, козаки та берегині, вам підкаже дорогу до потрібної вам станції. Читайте та будьте УВАЖНИМИ!

Браття, єдина вам подруга – воля,
І честь козаку – то є рідна сестра.
Буде, козаче, буде щасливою доля,
Ланцюг розірвати настала пора.
І сонце засяє промінням яскравим.
Одна лише кличе в дорогу мета:
То - воля, якій ми співаємо славу,
Енергію нам подарує віра свята!
Козаче, у тебе країна єдина,
А зветься вона свята Україна!!!

6. Шановні козаки та берегині! Щоб знайти місце проведення даного етапу квесту, ми підготували для вас повідомлення про нього. Але... Трапилась маленька неприємність, у посланні загубилися усі голосні. Але ж ви не

злякаєтесь такої перешкоди)) Розшифруйте послання та прямуйте швидше виконувати завдання))

НЙСПРТНШ КЗК Т БРГН! ШВДШ БЖТЬ ДО РЕКРЕАЦІЇ ДЕ НВЧТЬСЯ І
КЛІС! ТМ ВС З НЕПІРПІННМ ЧКТЬ!!

УДАЧІ ВАМ!!!))

7. Місце проведення наступного етапу – кабінет, у якому вивчають предмет, описаний у вірші:

Наука ця — це пройдене життя,
Та без минулого немає майбуття.
Для того ми предмет оцей вивчаєм,
І краще рідну землю нашу знаєм.

8. Тут муза над вами окрилено літає,
граматика і лексика тут проживає.

Прямуйте швидше ви в цей кабінет,
Там знайдете Шевченка ви портрет!

9. Ваша наступна зупинка – кабінет, назва якого зашифрована у вірші:

Захисник України – почесне звання,
Тут вміння потрібні і добрі знання.
У кабінеті навчать всіх військових законів,
Маршем пройтися від школи додому.

10. У цьому шкільному приміщенні відбувається багато загадкових подій:
звучать голоси різних героїв та персонажів, відомі світові музичні хіти
переспівувалися і не один раз неповторними голосистими учнями нашої школи,
тут проходять безкінечні репетиції, один раз на рік сюди можуть завітати Дід
Мороз та Снігуронька. Знайдіть це місце в нашій школі.

Зразок протоколу для координатора на станції

Протокол координатора станції «Гонка за лідером»

Координатор _____

Клас	Штрафи	Кількість балів	Час	Примітки

Зразок маршрутного листа команди-квестера

Маршрутний лист команди _____ класу

Назва команди _____

Капітан _____

№ станції	Кількість балів	Час	Координатор станції	Примітки
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				

Сценарій поетичного флешмобу до Дня Соборності України

«Ми з вами – це одне єдине...»

Мета флешмобу:

- виховувати національну свідомість та почуття гідності бути громадянином України, любов до рідного краю, його історичного минулого і сучасності;
- досягти усвідомлення того, що саме кожен учень школи є частинкою українського народу.

Обладнання:

-прапор України, синьо-жовта стрічка, колоски, віночок, Конституція України, малюнки з українськими краєвидами

Музичний супровід: лірична українська мелодія (бандура).

Місце проведення – фойє школи.

Форма – поетичний флешмоб (декламування віршів патріотичної тематики).

Попередня підготовка: організатор залучає бажаючих до участі у флешмобі, разом обирають вірші, продумують одяг та атрибути до кожного вірша. До участі залучаємо не тільки учнів школи, а й вчителів. Учасники вивчають поезії напам'ять, на репетиціях «відшліфовують» декламування (прояв емоцій, рухи рук, голови, використання атрибутів тощо). За бажанням мобери можуть декламувати не весь вірш, а його частину.

Хід події: у визначений час по дзвінку у призначеному місці (фойє школи) збираються як заздалегідь підготовлені, так і просто охочі школярі. Шикуються на лінійку. Заздалегідь підготовлені читці знаходяться серед учнів школи. Кожен із читців тримає у руках відповідний атрибут до тематики свого вірша. З початком звучання фонові мелодії, кожен уз моберів в установленому порядку виходить і декламує вірш.

Читець 1 (одягнений в костюм та вишиванку, в руках тримає Конституцію України).

Лунає пісня солов'їна
І вітер віє степовий.
Моя соборна Україна
Знов зустрічає день новий.
Послухай, брате-українцю,
Хоч історично склалось так,
Що територія різниться,
Одна земля у нас, однак.
Ми з вами – це одне єдине,
Ми – це родина: ти і я.
Дві сторони у України,
Та Україна в нас одна.
А ми усі сини і дочки,
Неначе в морі кораблі,
Розкидані по всіх куточках
Всеукраїнської землі.
А наша єдність нездоланна,
Бо в нас тече козацька кров.
За скільки літ нас не здолали,
А отже вистоїмо знов.
Яка ж вдалась сьогодні днина!
Що хочеться співать пісень
Моя соборна Україна
Знов зустрічає новий день.

Читці 2, 3 (дівчатка, одягнені в національні костюми, у руках тримають колоски)

Дивися, безкрайнеє, синєє небо,
Стоїть над землею, неначе шатро.
Воно посилає любов нескінченну
І щиро дарує надію й добро.
У цьому шатрі килими золотаві –
Із соняхів, жита, пшениці, вівса.
А десь майоріють, як крапельки неба,
Волошки блакитні. Яка ж то краса!
Тут мешкають люди привітні та чесні,
Хліб–сіллю гостей зустрічають вони.
Земля наша щедра, родюча, багата –
Усіх нагодують безмежні лани.
Хай знає весь світ про казкову країну,
Де синєє небо та жовті поля.
Хай квітне щаслива моя Україна!
Найкраща, безцінна, любима земля.

Читці 4, 5 (хлопчик і дівчинка молодшого шкільного віку, одягнені у вишиванки, дівчинка у віночку, хлопчик у брилику, в руках малюнки з краєвидами України. Декламуючи вірш, показують зображене на малюнках).

Фарби дасть мені матуся,
Малювати я навчуся.
Намалюю рідний край –
Дім в селі, ставок і гай,
Синє небо, жовте сонце
Загляда до нас в віконце,
Чорнобривці тут на гряді,
Полуниці в палісаді,

І хліба вже чималі,
В небі линуть журавлі.
Тут і гори, і долини,
Тут річки, моря, рівнини,
Тут тварини і птахи,
Ось струмок сховався в мохи.
Мати в аркуш подивилась,
Посмішка в очах з'явилась.
І сказала мати сину:
- Як люблю я Україну!
Ця країна чарівна
І єдина в нас вона.

Читець 6 (дівчина у вишиванці, в руках віночок)

Буває, часом спіпну від краси.
Спинюсь, не тямлю, що воно за диво,—
оці степи, це небо, ці ліси,
усе так гарно, чисто, незрадливо,
усе як є – дорога, явори,
усе моє, все зветься – Україна.
Така краса, висока і нетлінна,
що хоч спинись і з Богом говори.

Читець 7 (педагогічний колектив на чолі з директором школи, одягнені у вишиванки, в руках синьо-жовті стрічки).

Любіть Україну, як сонце, любіть,
як вітер, і трави, і води...
В годину щасливу і в радості мить,

любіть у годину негоди.

Любіть Україну у сні й наяву,
вишневу свою Україну,
красу її, вічно живу і нову,
і мову її солов'їну.

Між братніх народів, мов садом рясним,
сіяє вона над віками...
Любіть Україну всім серцем своїм
і всіми своїми ділами.

Для нас вона в світі єдина, одна
в просторів солодкому чарі...
Вона у зірках, і у вербах вона,
і в кожному серця ударі,

у квітці, в пташині, в електровогнях,
у пісні у кожній, у думі,
в дитячий усмішці, в дівочих очах
і в стягів багряному шумі...

Як та купина, що горить — не згора,
живе у стежках, у дібровах,
у зойках гудків, і у хвилях Дніпра,
і в хмарах отих пурпурових,

в грому канонад, що розвіяли в прах
чужинців в зелених мундирах,

в багнетах, що в тьмі пробивали нам шлях
до весен і світлих, і щирих.

Юначе! Хай буде для неї твій сміх,
і сльози, і все до загину...
Не можна любити народів других,
коли ти не любиш Україну!..

Дівчино! Як небо її голубе,
люби її кожну хвилину.
Коханий любить не захоче тебе,
коли ти не любиш Україну...

Любіть у труді, у коханні, у бою,
як пісню, що лине зорею...
Всім серцем любіть Україну свою —
і вічні ми будемо з нею.

***Читець 8** (джури і берегині шкільного рою « Мошногірські яструби», які під враженням від прослуханих поезій, несподівано і для організаторів флешмобу вийшли декламувати вірш, який звучав у Ватрі).*

Я хочу сказати простими словами,
Про те, що турбує мене вечорами,
Про те, як в думках я маюю картину,
Якою я бачу свою Україну!

В моїй Україні ніхто не стріляє,
Ніхто не калічить, ніхто не вбиває!

В моїй Україні ніхто не воює!
Своє і чуже життя кожен цінує!

В моєї країни чудові сусіди,
Запрошують в гості і я до них їду.
Сусіди і самі в нас часто бувають.
Не брешуть, не крадуть, ніде не блукають!

В моїй Україні є чесная влада,
Про неї в народі складають балади.
Працює й працює, з ранку до ночі,
Щоб людям відкрито дивитись у очі.

В моїй Україні не плюють на підлогу,
Отримують і надають допомогу,
І молодь моя не п'є і не курить,
Займається спортом, співати так любить!

В моїй Україні чемні дівчата!
А хлопці вміють їх щиро кохати!
Навчаються жити, читають книжки,
І горді від того наші батьки!
В моїй Україні немає кордонів!
І море, і сонце, Дніпро, терикони,
Карпати зимою в засніжених шапках,-
Моя Україна! Люблю її! Крапка!

*По закінченні флешмобу учні розгорнули Прапор України та виконали разом
Гімн України.*

Сценарій флешмобу пам'яті жертв Голодомору

«На дамо загасити свічку пам'яті»

Мета:

- вшанувати пам'ять безвинно замучених голодом та політичними репресіями людей;
- виховувати в учнів особистісні риси громадянина України, повагу до історичного минулого свого народу, який вистояв і проніс свої традиції через різні випробування.

Обладнання:

- стіл, на якому лежать надламана хлібина, склянка з водою, зверху – окраєць хліба, напис: «Ціна йому – життя...», фото односельців, жертв Голодомору, символічні 5 колосків з чорною стрічкою, запалена свічка;
- свічки-лампадки та маленькі свічки.

Музичний супровід: «Реквієм» А.Моцарта.

Місце проведення: фойє школи.

Форма: флешмоб (декламування віршів патріотичної тематики та символічне викладання свічки пам'яті).

Попередня підготовка: організатор залучає бажаючих до участі у флешмобі, разом обирають вірші, продумують одяг та атрибути до кожного вірша. До участі залучаємо не тільки учнів школи, а й вчителів. Учасники вивчають поезію напам'ять, на репетиціях «відшліфовують» декламування (прояв емоцій, рухи рук, голови, використання атрибутів тощо). За бажанням мобери можуть декламувати не весь вірш, а його частину.

Хід події: у визначений час по дзвінку у призначеному місці (фойє школи) збираються як заздалегідь підготовлені, так і просто охочі школярі. Шикуються на лінійку. Заздалегідь підготовлені читці виходять на середину фойє, стають біля столу. На підлозі намальовано схематично велику свічку. У руках кожен тримає запалену лампадку. Дівчата і хлопці одягнені у вишиванки, у дівчат на плечі накинуті чорні хустини. Звучить музика Моцарта «Реквієм». Кожен із моберів по черзі декламує вірш і відразу підходить до намальованої свічки і ставить лампадку. Під час декламування музика звучить притишено, а коли ставлять свічки, то голосніше.

Вчитель:

Рано чи пізно, але обов'язково кожна людина і весь народ осмислить своє минуле. Не сьогодні це сказано: «Час народжувати і час померати... Час руйнувати і час будувати... Час розкидати каміння і час збирати... Час мовчати і час говорити...» Прийшов час говорити після десятиліть мовчання.

Читець 1:

Пекельні цифри та слова
У серце б'ють, неначе молот.
Немов прокляття, ожива
Рік тридцять третій...
Голод...Голод...
Згадай усе ти, щоб воздять
Близьким і дальнім людоморам.
...Хоч радість легше пам'ятать,
Та треба пам'ятать і горе .

Читець 2:

Завжди роботящі руки були
Жінок-українок... побілена хата,
Хрещаті й мережані ще рушники,

Садку і городу врожай багатий...
І мальв із трояндами мова тиха,
Коли йшла селом череда,
Жили... і ніщо не віяло лиха,
Хто знав, що села торкнеться біда.
Був глечик завжди молока теплий, повний,
Цілющий ще сонячний мед
І хліб на столі, з печі вийнятий щойно,
Від цього ніхто б не помер.
А доля, як пісня, глибока, тужлива,
Як берег далекого краю ріки,
Земля зігрівала, щедро ростила...
чому ж бо були голодні роки?
Чи час був, можливо, неврожаю
Слід шрамом на серці проліг,
Торкнулося горе рідного краю,
Торкнулося рідних моїх.
Замучені очі на все споглядали
І жити кожен хотів,
Їх висівки, кінський щавель рятували
І юшка із зловлених ховрахів.
Не пусто на цвинтарі, де правду діти,
Валив із ніг голоду мор.
Маленькі гробки – заховані діти...
Це часу біль, злочин, ганебний торг.
Шумить і голосить отам яворина,
Розбитих душ – зажурливий стон,
А ще проросла колюча шипшина,
Де вічний і вічний сон.

В народу є пам'ять, вона не погасна,
Як зірка в туманному тлі...
Коротка дорога та світла і ясна,
Як крихітна свічка в моєму вікні.

Читець 3:

Я бачу на обірваній світлині
Великі очі, сповнені жахить,
Що знають смерть, що без провини винні,
І все це – очі крихітки-дитини,
Що тихо за пустим столом сидить.
І в погляді дитячому питання:
"Будь ласка, хоч тепер мені скажи,
Чому засуджена на ці страшні страждання,
Чому не колискову, а благання
Від матері я чую уночі?
А знаєш, що жив братик мій маленький
Іще тієї теплої весни,
Але, як стало зовсім нам скрутненько,
Замовк він раптом. Зараз я частенько
З ним бачуся в моїм яскравім сні.
А ще колись ми яблука та груші
Збирали з подружками у рясних садках.
Але прийшли до хат їх люди злющі...
На небі зараз моїх подруг душі,
І яблунь цвіт лежить на їх хрестах.
А батько мій колись робив у полі,
Пахав і сів, пахнув хлібом весь.
Зерно тепер розкидане десь долі,

Під зливою ці колоски чудові.
І батько мій кудись навіки щез".
І хочеться дитину обійняти,
І хочеться сказати їй: "Пробач!
Ніхто не знає, нащо убивати?
Навіщо змушувати нас ось так страждати?
Навіщо слухати цей божевільний плач?"
Забутись можуть всі трагічні строфи
Про чорні ночі й про голодні дні,
Але не вщухне біль в душі ні трохи,
Й голодна смерть з кривавої Голгофи,
Залишить в серці нації сліди.
В душі у нас завжди живеє надія,
І після бурі сонечко зійде.
Я вірю, я про це невтомно мрію,
Я знаю те, що лихо не посміє
Знов статися ніколи і ніде!

Читці 4 і 5 (хлопчик і дівчинка):

Люлі, люлі, люлі, люлі...
Мамо, мамо, подивіться:
Онде місяць за хмаринку
Заховався, наче сирник
Закотився за хлібину.
А зірки цукровим дивом
Так і просяться до рота,
Ген Чумацький шлях розлитим
Молоком втік за ворота.
Ой, матусю моя мила.
Їстоньки я хочу дуже,

Дайте хоч би крихту хліба,
Щось я трошки занедужав...
Люлі, люлі, люлі, люлі...
Засинай, моє дитятко,
Бо вже нічка, треба спати.
Завтра з кашею горнятко
Дасть нам ведмедиха-мати.
Ведмежа – її синочок-
Принесе тобі хлібину,
Помідорку, огірочок,
А горобчик – картоплинку.
Не іди лиш з цього світу,
Не лишай мене, дитинко,
Пожалій ти, матір рідну,
Крихітко, моя, кровинко.
Люлі, люлі, люлі, люлі...
Ой, матусе, моя нене,
Ой, не плачте ви, рідненька,
Хлібчика просить не буду,
Обніміть мене міцненько.
Заспівайте колискову,
Щоб почули всі звірята,
Та заснули разом з нами...
Мамо, спати...їсти...спати...
Люлі, люлі, люлі, люлі...

Читець 6:

«Боже, врятуй мою Маму!»
Мамо! Матусю! Рідненька!

Не покинь мене, моя ненька!
Не лети ти до синього неба,
Бо для доні тобі жити треба.
Твоя донечка їстоньки хоче.
Ось і мишка про жито шепоче...
Хоч не хліба мені, а зернинку знайти,
І до тебе тоді були б сили дійти.
Це зернятко тобі я усе б віддала,
Аби тільки, Матусю, булла ти жива!
Боженька! Чуєш? Врятуй мою Маму!
Братика й тата вже кинули в яму.
Від голоду вмерло все наше село.
А людей тут багато-багато жило!..
Залишились тільки я і Матуся.
Тож до тебе, Єдиного, я зараз молюся!

Трагічна музика звучить голосніше. Всі учні запалюють свічечки і викладають ними свічу Пам'яті. Звучить метроном. Хвилина мовчання.

**Сценарій шкільного заходу
до Дня вшанування пам'яті Героїв Небесної Сотні
«І Сотню вже зустріли небеса...»**

Мета: вшанувати пам'ять героїв Небесної сотні, пригадати основні події Майдану, прищеплювати любов до Батьківщини, виховати патріотичну свідомість, почуття гордості за свій народ, розвивати бажання стати гідними громадянами України.

Оформлення: виставка фотоколажів про події на Майдані та героїв Небесної Сотні, напис «Герої не вмирають!»,

Обладнання: відеопроєктор, мікрофони, магнітофон, акустична система.

Реквізит: свічки (20 шт.), полотнища прапорів України (2 шт.),

Музичне оформлення:

1. «Реквієм» Моцарт
2. «Скрипка та бандура» Мирослав Скорик
3. «Мальви» музика В. Івасюк, слова Б. Гура
4. «Вставай» Океан Ельзи
5. «Мелодія сліз» Моцарт
6. «Гей, пливе кача...» Пікардійська терція
7. «Не треба, мамо, не плач, єдина...» мінус
8. «Повертайся живим» музика Л. Тельнюк, слова І. Цілик

Відеоформлення:

1. Учнівські презентації про події на Майдані та Героїв Небесної Сотні.
2. Відео «Реквієм. Небесна сотня» Н. Матвієнко.
3. Відео «Небесна сотня. Десяток юних ангелів».
4. Відео кліп театру тіней «Fireflies» (Україна, м. Чернігів).

Хід заходу

Звучить «Реквієм» Моцарта. Із запаленою свічкою дівчина в українському вбранні, яка символізує матір-Україну, читає вірш-молитву Любові Долик «Господи, порятуй мою Україну!» На екрані-відеоряд про події на Майдані.

Молитва

Мій Господи, пришли мені якусь думку світлу і тиху,
пролий світло у моє єство, у мої думки і чуття!

Боже, наповни мене своїм милосердям і мудрістю!

Господи, навчи мене, як іти, як діяти за волею Твоєю найвищою...

... бо розгубилася я у круговерті брехні і ненависті,
смерті і підлості,

тупості і беззубості...

бо серце моє лежить у пилюці цього світу і просить -

Господи, порятуй мою Україну, порятуй народ мій,
порятуй рідних і чужих, близьких і далеких...

... і ворогів, і ненависників, і заздрісників – порятуй, Отче Небесний,

освіти їхні серця світлом любові і милосердя, прости їхні гріхи,

очисти їхні душі від темряви злоби, жадоби і ненависті.

Господи, прости і помилуй нас! Порятуй мою Україну!

Ведучий 1

Вони разом з нами...Поряд...Вдивляються в очі кожного з нас, зазирають в
наші душі, стукають у серця..

Ведучий 2

Вони разом з нами...Незримо, нечутно...На небесах. Тихо дрімають їхні душі,
відлетівши на вічний спочинок. Злетіли високо, залишивши по собі слід
пам'яті, смутку, жалю і болю..

Ведучий 1

А ще... пам'ять у серцях про тих, хто вийшов на Майдан, про тих, хто відстоював свободу. Ми розділені кордоном смерті, але навіки зв'язані вірою, ідеєю, любов'ю. Адже і живі, і померлі можуть взаємно допомагати перед Богом і через Бога.

Ведучий 2

Герої не вмирають, вони повертаються на небо..

Учень декламує вірш Н. Гузія «А сотню вже зустріли небеса» На екрані – відеоряд про події на Майдані.

А сотню вже зустріли небеса..

Летіли легко, хоч Майдан ридав...

І з кров'ю перемішана сльоза....

А батько сина ще не відпускав..

Й заплакав Бог, побачивши загін:

Спереду – сотник ,молодий,вродливий

І юний хлопчик в касці голубій,

І вчитель літній-сивий-сивий..

І рани їхні вже не їм болять..

Жовто-блакитний стяг покритв їм тіло..

Як крила ангела, злітаючи назад,

Небесна сотня в вирій полетіла...

Ведучий 1

80 днів і ночей..80 днів і ночей, наповнених незламним духом свободи, стійкості, доблесті. І водночас переповнених тривою, смутком, болем і жалем..

Ведучий 2

80 днів і ночей... Вони не залишили байдужими жодного свідомого громадянина-патріота нашої держави, підняли дух української нації на небувалі висоти.

Ведучий 1

Перша кров на Майдані-студентська... В одну мить, в один день тисячі людей стали солдатами, воїнами світла, свободи для свого народу. Звичайні мирні люди. Люблячі, життєрадісні, інтелігентні.

Ведучий 2

Серед них можна було побачити і вчителів, і студентів, і водіїв, і безробітних, і інженерів, і пенсіонерів, і простих робочих.

Ведучий 1

«Це наша країна, і ми не віддамо її нікому» - казали студенти, ідучи на штурм.

Ведучий 2

«Ми прийшли сюди перемогти або померти» - запрягалися вони, споруджуючи барикади на Грушевського.

Ведучий 1

Вони точно знали, на що ідуть. І, головне, заради чого. Це відчуття, відчуття того, що їх честь, честь країни і відповідальність за народ – понад усе.

Ведучий 2

Вони знали, що куля в будь-який момент може наздогнати їх. І наздоганяла.. Тих, хто був поряд з ними, їх самих. Для них події на Майдані були вибором. І вони обрали честь, ідею, яка стала смыслом життя.

Ведучий 1

Рядки Гімну України «Душу й тіло ми положим за нашу свободу..» стали для них не просто словами. Адже, навіть тоді, коли снайпери почали стріляти, у них не було навіть інших думок, окрім як «Вперед!»...

Ведучий 2

Вони не кричали, вони просто йшли. На них не було ні броні, ні зброї. І лише думка: будь-якою ціною боротися за ідею, за ту ідею, в якій свобода, незалежність і гідність, справжня гідність, непідкупна.

Звучить мелодія у виконанні Мирослава Скорика (скрипка і бандура). Виходять два хлопці, на плечах яких жовто-блакитні полотнища і виконують діалог (вірш М.Гончара «Свистіло, гримало, гуло...»)

1.Свистіло, гримало, гуло...

І раптом - тиша, чути серця стукіт
Гей, чуєш брате? Що б там не було -
Ти тільки дихай обіпрись на руки...

2.Мить. Зліва гаркнув побратим.

Мить. Куля свиснула, біль в грудях і нудота...

1.Тримайся брате,ти ж в сім'ї один

А снайпер в спину б'є, сволота!!!

2.Під ноги ллє струмками кров -

Сьогодні тут багато крові,

Пробач матусю, маю я любов

До України ,Бога і до волі...

І маю волю до життя,

І це життя віддам за Батьківщину!

Аби довести-люди не сміття!

1.Гей, друже, чуєш - слава Україні...

Гей, друже, чуєш, де болить?

Ну де в тобі взялося стільки крові?!

Не захистив тебе твій клятий щит,

Не дав Господь тобі легкої долі...

2.Ти знаєш, часто бачу сон

Де сильна, вільна Україна,
Між сходом й заходом розламаний кордон
І всі ми як одна дружня родина.
Ти чуєш, бачив я у тому сні
Що зникли бідні і багаті
Що зникли ранги, касти, меншості і ми
Приходим на майдан лише щоб погуляти...
Ти чуєш, братику, які я бачу сни,
В тих снах по людях не стріляють
І ці злочинці й дії їх брудні -
В тих снах їх брате, просто не буває...
Ти чуєш, брате, щось я притомивсь
Дозволь тут коло тебе ляжу,
Я вже не чую постріли убивць
А сни мої хай вітер всім розкаже...

Ведучий 1

Це була боротьба. Боротьба влади, сили, грошей – з одного боку. І гарячі серця, дух волелюбства, висока ідейність і непідкупний патріотиз – з іншого.

Ведучий 2

Зло – проти добра. Кулі – проти мрії. Снайпери – проти мирних беззахисних людей.

Звучить пісня «Мальви»

Ведучий 1

А зараз саме час згадати про найяскравіші постаті Революції Гідності, які надихали мільйони людей долати страх і холод, щоб в Україні з'явився шанс.

На екрані демонструються слайди, ведучі коментують (на фоні пісні гурту Океан Ельзи «Вставай»)

Ведучий 2

Першим пострілом в режим Януковича стала куля снайпера, що вбив Сергія Нігояна – 20-річного мешканця Дніпропетровщини вірменського походження, який втік на Майдан, бо найбільше в житті ненавидів несправедливість і став першим у Небесній сотні. Квіти й прапори досі лежать на місці загибелі Сергія - посеред вулиці Грушевського.

Ведучий 1

Того ж дня загинув білорус Михайло Жизневський, який віддано вірив в Україну. З Михайлом прощались тисячі людей, а його батьки дізнались про сина-героя від ЗМІ.

Ведучий 2

Сейсмолог Юрій Вербицький був викрадений посіпаками режиму і закатований за те, що львів'янин і українець.

Ведучий 1

Михайло Гаврилюк вразив стійкістю й гідністю – знущання спецпризначенців, які кинули голого й побитого чоловіка на сніг і знімали на відео й телефони катування згодом побачила уся країна. Проте Гаврилюк тоді виглядав більш гідно за своїх катів. На позачергових виборах до парламенту незворушний козак із Буковини обраний депутатом.

Ведучий 2

Компанію у Раді Гаврилюку складе Володимир Парасюк – один із сотників Майдану, рішуча й палка промова якого змусила тікати з країни Януковича.

Ведучий 1

Справжнім двигуном протестів став Автомайдан, рейди якого до резиденцій чиновників режиму Януковича-Азарова, сприяли успіху протестувальників.

Ведучий 2

Душею Євромайдану стали Святослав Вакарчук та Руслана. Музикант постійно перебував серед мітингувальників. Пісня Вакарчука «Вставай» стала гімном вже другого майдану.

Ведучий 1

А Руслана щоранку будила Євромайдан гімном України.

Ведучий 2

Журналіст Мустафа Найєм першим у соцмережі закликав вийти на Майдан 21 листопада 2013 року, щоб закликати владу підписати угоду про асоціацію з ЄС, заморожену урядом Азарова. Найєм теж відтепер у Раді.

Ведучий 1

Улюбленцем світових ЗМІ став піаніст, який грав для «беркутівців» біля Адміністрації президента. Піаніно у жовто-синіх барвах досі стоїть на Хрещатику – біля КМДА – і всі охочі можуть зіграти на ньому.

Ведучий 2

Правий сектор став відомий, переважно завдяки ЗМІ, особливо російським, під час сутичок на вулиці Грушевського 19 січня. Найсуперечливіша і напівлегендарна організація наразі перетворилась на політичну партію, а її лідер Дмитро Ярош примудрився водночас брати участь у АТО й отримати депутатський мандат.

Учень декламує вірш (автор невідомий).

Фонова мелодія – Моцарт «Мелодія сліз»

Він міг би стати батьком,
Та не встиг зростити свого сина,
Я йшов, бо бути осторонь не міг,
А став героєм України...
Коли я біг своїм на допомогу,
Під вистріли гармат і кулі свист,
Я не боявся впасти...
І просив у Бога, лише би вчасно...
Та не встиг...
Мене ворожа куля наздогнала,
І на моїх очах моїх братів...
Вони раділи і повільно помирали

За Україну, рідних, за коханих
І, зрештою, за цих же ворогів..
Не плачте, мамо,
Справедливість переможе,
І скоро, майже скоро вже весна,
Все зацвіте, і прилетять лелеки,
І серед них, можливо, буду я...
Своє життя дарую вам, нащадки,
Я завжди буду серед вас.
І з ран моїх беріть
Для боротьби наснагу,
Бо доля України в ваших вже руках.

Ведучий 1

За цей короткий проміжок часу ми прожили цілу історичну епоху. Три місяці, залишивши свої родини, тисячі людей стояли на вулицях, день і ніч, у морози, заради одного – щоб домогтися свого, щоб їхній біль хтось почув. Це було схоже на якийсь страшний сон.

Ведучий 2

Тюрми заповнили протестувальниками, людей заарештовували просто на вулицях, били жінок і старих. Розбивали голови журналістам, стріляли у медиків. Люди зникали безвісти. З них знущалися: роздягали догола, обливали водою, ставили навколішки і змушували співати « гімн України» обличчям до землі.

Ведучий 1

Усе це, щоб приборкати, щоб посіяти страх. Покору. Змусити до мовчання, рабського плазування перед владою, міліціонером, прокурором, суддею. І жоден з політтехнологів не зауважив у ті дні основного: чим сильніше затягували зашморг диктатури і страху, тим спокійнішими ставали обличчя людей.

Ведучий 2

Дух, отой непоборний і невловимий дух свободи, переданий предками, - прокинувся, кликав лише вперед. Уже капітулювали політики, але прості люди не відступали.

Ведучий 1

Найтрагічніший етап революції – події на Інститутській 18-20 лютого, в ході яких загинуло близько сотні протестувальників і кілька сотень було травмовано.

На екрані демонструється кліп «Реквієм. Небесна сотня» у виконанні Ніни Матвієнко.

Звучить мелодія пісні «Пливе кача» (Пікардійська терція). Учениця декламує вірш М. Савки.

Пливуть гроби по морю, як човни -
по морю рук, по морю сліз і гніву.

Пливуть в човнах розтерзані сини
на хвилі молитов і переспіву.

Так ніби в жилах замерзає кров,
а потім б'є у скроні голос крові
за тим, хто тихо жив, а відійшов
у дзвонах слави праведним героєм.

Пливуть човни, гойдає кожну лодь
людська долоня, тепла і тремтяча,
човнами править втишений Господь,
а серце розривається і плаче.

І кожна мати плаче, і пече
їй кожна рана у чужого сина.

Стоїть Майдан братів - плече в плече
і разом з ним ридає Україна.
Нехай же вам, герої, віддає
Святий Петро ключі від того раю,
де убієнний ангелом стає,
бо він герой. Герої не вмирають.
Герої не вмирають. Просто йдуть
з Майдану - в небо. В лицарі - зі смерті.
Пливуть човни. Пливуть човни. Пливуть...
Героєм слава - вписано у серці.

На екрані висвітлюються обличчя наймолодших жертв Майдану (кліп «Небесна сотня. Десяток юних ангелів»). Хлопці із запаленими свічками в руках розповідають вірш (автор невідомий).

Не плачте, мамо... Я - в Небесній Сотні...
Я за Вітчизну голову поклав...
Я знаю, мамо, гірко Вам сьогодні -
Я ж бо живим вернутись обіцяв...
Не вийшло, мамо... Снайпер вцілив в серце...
Світ почорнів... І зупинився час...
Пробачте, мамо... Мусив я померти,
Бо Україна лиш одна у нас!
Прощайте, мамо... і простіть, благаю,
Що так невчасно світ цей полишив...
Я шлю Вам, мамо, вісточку із раю...
Я дуже, мамо, дуже Вас любив...

Ведучий 1

Не плачте, мамо! Ваш син ще прийде до Вас. Він прийде, коли Ви спатимете, і розкаже, як любить Вас...

Ведучий 2

Не плачте, мамо.. Ваш син поцілує вас легеньким подихом вітерця, доторкнеться до вашої руки теплими краплями літнього дощу, ласкаво проведе по вашому волоссю сонячним промінчиком..

Ведучий 1

Не плачте, мамо... Дайте поплакати Україні.

Вже не тече кров із ран Вашого сина. Не пече йому у грудях більше. Вже у сотні своїй небесній стоїть він на варті. По праву руку від Бога. А по ліву — його побратими. Андрійки, Васильки, Іванки, Назари, Устими — ті, хто нині названий сотнею небесною.

Ведучий 2

Вони не були героями. Вони були звичайними людьми. І в мить останню віддали нам найдорожче, що мали, — життя своє. За нас віддали. Аби ми жили. Долюбили за них, дітей їхніх ненароджених доколихали, пісень за них доспівали.

Ведучий 1

Не плачте, мамо... Дозвольте поплакати світові. Весна вже на порозі...

Дівчина у чорній хустці та вишиванці, схилившись на коліна, читає віри на фоні пісні «Гей, пливе кача по Тисині...»

Не плач моя мамо, не плач, моя рідна

Хоч в хату я вже не зайду.

Я з неба до тебе всім серцем прилину

І витру гіркую сльозу.

Я знаю, миленька, ти плачеш за мною.

Я знаю, що в серці пече.

*Голубко, не плач, бо й твоєю сльозою
До мене життя не прийде.*

*Бо куля у скроні – пекуча-пекуча
Одна ще у серці болить
Ще бачу Україну - квітуча-квітуча
Вдихну ще повітря на мить.*

*Вдихну ще повітря, і сотню побачу
Ви, хлопці, не плачте, пусте...
Ви, вибачте, очі уже закриваю.
Вже небо вгорі мене жде.*

*Зюсюди лунає «Герой не вмирає!»
Домівка чекає мене.
Мене моя сотня у землю спускає.
На землю матуся паде.....*

*Не плачте, рідненькі, до Бога я лину
Вже сотня Небесна там жде
Вона Україну в лиху годину
Аж самих небес збереже!*

У виконанні учнів школи хореографічна замальовка «Мамо, не плач..», під час якої кожен хлопець, який на сцені читає вірш.

Хлопець 1

Не плач за мною, мамо...

Не плач за мною, мамо, не ридай,
Я не хотів війни, я боронив свій край...
Не плач за мною, мамо, я – герой
Стояв я гордо, коли снайпер той
Стріляв у голову й таранив груди –
Тоді не думав я – «а що ж з тобою буде?»...

Хлопець 2

Не плач за мною, рідна, не лий сліз,
Пишайся мною, бо я патріотом виріс,
Ти, мамо, лиш за мене помолись,
І не вини себе – у цьому я, напевно, винен..
Я винен, що любив свою країну,
Я винен, що хотів здобути волю...
Але я не хотів стояти на колінах,
Пробач за стільки завданого болю...
Не плач за мною, мамо, я у Бога,
Бо кожен, хто загинув за Україну йде до Нього
Я вже не повернуся, мамо, але знай –
Я стану ангелом і боронитиму свій край....

Хлопець 3

Мамо, не плач. Я повернусь весною.
У шибку пташинкою вдарюсь твою.
Прийду на світанні в садок із росюю,
А, може, дощем на поріг упаду.
Голубко, не плач. Так судилося, ненько,
Що слово бабуню вже не буде твоїм.
Прийду і попрошуся в сон твій тихенько

Розкажу, як мається в домі новім.

Хлопець 4

Мені колискову ангел співає
І рана смертельна уже не болить.
Ти знаєш, матусю, й тут сумно буває
Душа за тобою, рідненька, щемить.
Мамочко, вибач за чорну хустину
За те, що віднині будеш сама.
Тебе я любив. І любив Україну
Вона, як і ти, була в мене одна.

Ведучий 1

Ще довго-довго з покоління в покоління будуть передавати батьки синам і дочкам, а ті своїм дітям спогади про тих, хто залишив життя земне у 2013-2014 рр. Ця подія сколихнула весь світ, не залишила байдужою жодної душі.

Ведучий 2

Люди висвітлюють свої почуття через картини, пісні, вірші. Учні нашої школи теж не залишилися байдужими. Їх відчуття, переживання, емоції вилились у поетичні та прозові рядки.

Ведучий 1

На сцені – учні-переможці загальношкільного творчого конкурсу, присвяченого пам'яті героїв Небесної Сотні. А на екрані – презентації-переможці.

Автор – учениця 11 класу Калашник Оксана

Пам'ятаєш мамо, як ходили
По Хрещатику з тобою разом?
Тепер я сам тут, мамо...Розумієш?
Я й народ і з владою воюєм.

Мамо, ти не плач, ми доб'ємось правди!
І підніmemo країну із колін.
А пам'ятаєш, мамо, президента вибирали?
і вірили в щасливе майбуття?
А що ж тепер? Брехня і зрада!
Той президент, той голова країни,
Він просто брав і убивав народ.
Він підмовляв тих жадібних людей!
Щоб ті з гвинтівок цілились в дітей!
А потім втік він..
Побоявся, з народом битись до кінця...
Де ж, мамо, справедливість в цьому світі?
Хіба ми гірші чим вони?
Вони ж ті самі люди, що і ми!
Я бачив, як вмирили люди...
Як падали переді мною, прямо вниз...
Я бачив тих, хто в сотні зараз...
Та не довго був я на Майдані, мамо...
Пробач мамо, та і я вже в сотні...
В тій самій сотні... в небесах...

Автор- учениця 7 класу Скінтеї Олександра

На долонях свічка стоїть ,
Вона невпинно палає .
Мій голос невітшно
тремтить ,
І з очей гірка сльоза
протікає .

І Серце завмирає на
мить ..
Хвилина мовчання ..
Мовчання за тих ,
Хто за правду стояв .
За що ж їм таке
покарання??
Кожен з них майбутнє нам
дарував ,
Вмираючи там на
Майдані ..
Їхні душі на крилах у
небо пірнають,
Кожен з нас знає:
Герої не вмирають!!!

Автор – учениця 10 класу Швидка Неоніла

Як ті квіти в горах мерзнули вони..
Та серця їх не холодні, бо віру зберегли,
Вони стояли проти вітру, гинули за щастя...
За долю України та їх дітей,
Сотні матерів плакали без зупину,
Очі ваші красні втратили дітей,
А ще більше втратять..
В келих віри та надії кинули серця..
Жалем та горем наповнилась душа,
Мокріло тіло,
Мокріла земля..

В ті дні були відкриті..

Ворота в небеса!

Авторський вірш учнів 8 класу

Зима...Майдан... Герої не вмирають!

І перший постріл в молодого хлопця...

Його відвазі не знайти ціни.

А янгол на його плечі шепоче:

«Держись! Борись! Живи!»

І підводиться хлопчина молодий,

Іде боротися за Матінку Україну.

І ми колись в прекрасну днину,

Всі разом скажем: «Ні - війні!»

Автор-учениця 8 класу Шаповал Марина

Майдан...Герої...Смерть... Молоді хлопці, які пішли воювати за нашу країну, за справедливість...Коктейлі Молотова летіли в беркутівців, а ті несправедливо вбивали хлопців, хлопців, які ще не відчули смак життя. Влада вважала, що ми станемо на коліна перед ними, але «Ні!», ми - сильний і справедливий народ, який відстоює свою думку. Ми ніколи не станемо на коліна, і це довели відважні хлопці, які, на жаль, загинули. Сотня героїв довели, що ми, українці, сильний народ. Мені дуже шкода матерів героїв, які ночами не спали і виплакали багато сліз, але їхні сини назавжди залишаться в наших серцях, бо Герої не вмирають...Вони навечно залишаються в наших серцях, в нашій пам'яті, в наших душах... Слава Україні! Героям слава!

На екрані демонструється кліп театру тіней «Fireflies»(Україна, м. Чернігів).

Учні по черзі розповідають вірші С. Мартинюка та І. Каріної.

І мовчки сотня непокорених героїв

відходила у чисті небеса,
і погляди знесилених мільйонів
дивились вслід братам, батькам, синам.

У темне небо по руках в відкритих трунах
до світу кращого крізь сльози матерів,
не буде прощення убивцям й нам не буде,
коли непомщеними лишаться всі ті, хто так любив,
хто не дістався правди, оступившись на півкроці,
хто згас за нас, недотягнувши до весни,
тримає курс у небеса славетна сотня,
землі своєї упокоєні сини.

Горять серця, палають вільні душі,
зійшла зоря, гряде нове життя,
герої не вмирають, кличуть нас на барикади,
і хай прийме тіла їх мерзла ще земля,
витає дух нескореної волі,
гримлять щити, молитви і пісні,
рядами рівними між нас ідуть герої,
усі, хто голову поклав в ці темні дні.

Звучить пісня у виконанні учнів «Повертайся живим»

Учасники танцювального колективу виконують хореографічну композицію.

На сцену виходять всі учасники, запалюють свічки.

Ведучий 1

Плач Україно!

Хороним героїв...

Тих, хто прожив...

І лише починав...

Тих, хто любив,

І надіявсь, і вірив...

Тих, хто за нас на Майдані стояв!

Ведучий 2

Плач Україно!

Хороним найкращих-

Тих, хто наш Мир

Своїм тілом закрив...

Хто не хотів, щоб ми були рабами,

Владне безумство життям зупинив.

Ведучий 3

Плач Україно!

Молись Україно!

«Сотня небесна» хай в небо злетить,

Лиш у молитві ти стань на коліна,

Свічка скорботи у душах горить...

Ведучий 4

Встань Україно!

Ми вже стали інші -

Снайперська куля у кожному з нас...

Східна і Західна-вічно єдина!

Нас не розділить

«Стріляти!» - наказ.

Учениця

Горить свіча і пам'яті сльоза

додолу з неї краплями стікає.

Земля ридає, плачуть небеса –

Майдан героїв з почесцю ховає.
Їх взяв Господь, щоб ангелом в раю
В його садах довічно проживати.
Вони завжди залишаться в строю,
Про них народ пісні буде співати.

Учень

Небесна сотня білих журавлів,
душа яких летить під небесами.
Ніхто із вас вмирати не хотів,
Хай вічна пам'ять лишиться за вами.

Учениця

Сьогодні туга душу розпина
Багато з вас в коханні не признались.
Надворі скоро втішиться весна.
Чому ж її ви, хлопці, не діждались?

Учень

Горить свіча і пам'яті сльоза
додолу з неї краплями стікає.
Земля ридає, плачуть небеса –
Героїв Україна пам'ятає.

Хвилина пам'яті. Звучить метроном. На екрані демонструється відеоряд про визначні події Майдану.

Всі учасники, гості, глядачі після закінчення виховного заходу ідуть з квітами і свічками до Пам'ятного знаку Героям Небесної Сотні в центр села Будище для вшанування хвилиною мовчання загиблих героїв-майданівців.

**Сценарій лінійки відкриття I (районного) етапу
Всеукраїнської дитячо-юнацької гри «Сокіл» («Джура»)**

Місце проведення: Будищенська ЗОШ I-III ступенів Черкаської районної ради
Черкаської області

Дата проведення: 30.04.2015

Ведучий: Доброго дня шановні гості, учасники гри!

Ведуча: Ми вітаємо щиро і радо всіх, хто завітав сьогодні на районний етап юнацько-спортивної гри «Сокіл» («Джура»), а це - 18 загонів загальноосвітніх шкіл Черкаського району!

Ведучий: Сьогодні ви зібралися для того, щоб позмагатися у силі, витривалості, адже ви – майбутні захисники України!

Ведуча: Ми зібралися, щоб переконатися, що ми є нащадками славного козацького роду, що в наших жилах тече кров сміливих, відважних, розумних людей – вільних козаків.

Ведучий: Присутні на нашому святі нащадки славних козаків покажуть свої знання з історії козацтва та продемонструють фізичну міць та силу.

Ведуча: Сьогодні свято, конкурс нині

Сьогодні все козацтво тут.

Над рідною землею слава лине

Козацькі ігри ми розпочинаєм тут.

Ведуча: Право внести державний прапор України надається учням Будищенської загальноосвітньої школи.

Ведучий: Внести прапор! *(звучить козацький марш)*.

Ведуча: Урочиста лінійка, присвячена районному етапу Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-спортивної патріотичної гри українського козацтва «Сокіл» («Джура») оголошується відкритою!

Звучить Гімн України

Ведуча: Сьогодні схиляємо в скорботі голови перед пам'яттю загиблих за нашу незалежність, мирне сьогодні та територіальну цілісність нашої держави. Оголошуємо хвилину мовчання.

Хвилина мовчання (метроном)

Ведучий: Кожне свято – це завжди багато гостей.

Ведуча: Сьогодні на наше свято завітали почесні гості:

Ведучий: Свято – це також щирі слова вітань. Тож до вітального слова запрошується:

Ведуча: Слово надається _____ –
начальнику відділу освіти,

Ведучий: Запрошуємо до слова _____ –
сільського голову.

Начальника відділу у справах сім'ї, молоді та спорту _____.

Ведучий: Улюблена Богом перлина

Для всіх українців одна

Козацька моя Україна

Хлібів золотих сторона

Ведуча: Негодами лютими бита

Віками ти йшла до мети

Тобі в небі сонцем світити

І волю і долю знайти

Ведучий: Україна! Однією з найяскравіших її сторінок стала козаччина.
Сторінка ця писана не лише списами і шаблями, а
найблагороднішими та найсвятішими лицарями України.

Ведуча: Вона переконливо засвідчує високу духовність, культурні традиції
нашого народу, його шляхетну вдачу та благородні звичаї.

Вихід маленьких козачат:

1 Поведем таку ми річ:

Що ми знаємо про Січ

І про нашу Україну

Й нашу армію єдину.

2 Знаю, друзі, - славна Січ,

Ворогам ішла настріч,

Рідну землю захищала

І народ наш прославляла .

3 Наші хлопці –козаки

Будуть гарні вояки.

Хай лиш трішки підростуть

Тоді й в армію підуть .

4 Маленькі наші ноги,

Та знають свою путь.

На службу Україні,

Як виростуть підуть .

5 Маленькі наші руки

Все кріпнуть і ростуть .

На службу Україні

Всю працю віддадуть.

6. Дитячі в нас серденька

Та щире в них чуття.

Любити Україну
Будуть ціле життя.

7. Маленькі наші ноги

Та взуті в чобітки
На службу Україні
Йдуть хлопці – козаки.

8. Непереможну у бою

Ми славим армію свою
Бо всі на світі чесні люди:
І дорослі і малі .

Разом: Хочуть миру скрізь і всюди,
Хочуть миру на землі.

Ведучий: Де Дніпро наш котить хвилі

Рве стрімкі пороги
Там країна вся зелена
Славний край розлогий

Ведуча: Там козацтво виростало,

Слави, волі здобувало.
Україно, Україно
Славний край козачий.

Пісня «Друзі, єднаймося!»

Ведучий: До звука звук, струна струні одвітна,

А всі одвітні серцю кобзаря.
А вже козацьке військо маком квітне
І спалахнула Хортиці зоря.

Ведуча: Ці звуки золото-тривожні!

Закличний марш: агей, козацтво, в путь!
І як струна, душа правдива кожна,
З глибин історії вони ідуть, ідуть.

Ведучий: Легендарна Запорозька Січ – символ незалежності українського народу. Наші пращури були запорізькими козаками.

Ведуча: Від роду до роду передається їхній заповіт: жити чесно, любити свою рідну землю, свою материнську мову, з повагою ставитись до історії свого рідного краю, зберігати і примножувати традиції свого народу.

Пісня «Україна – це ти» (музично-хореографічна замальовка)

Ведучий: Сьогодні козак - не той, хто одягнений у вишиванку й шаровари. Козак - це передовсім воїн за духом, і воюватиме він тільки за честь і свободу. ШЛЯХЕТНІСТЬ, МУДРІСТЬ, ВІДВАГА – три основні прикмети козака: шляхетного не підкупиш, мудрого не обдуриш, мужнього не залякаєш!

Ведучий: А знаєте, козаки, на що йдете!?

Козаки: Знаємо!

Ведуча: А знаєте, що можете програти?

Козаки: Не біда!

Ведучий: У глибині душі кожного українця живе козак: воїн, який нічого не боїться і за рідну землю без роздумів віддасть своє життя.

Ведуча:Отже всіх ще раз вітаю зі святом, і бажаю міцного козацького здоров'я, незламної волі до перемоги та патріотичного духу, який допоможе долати будь-які перешкоди!

Ведучий:Отже, розпочинаємо нашу гру «Сокіл» («Джура»).

Ведуча:Бажаємо всім учасникам вдалих стартів і наполегливої боротьби у змаганнях, козацького вишколу, гарту, доброго настрою і чудових вражень від нашої спільної праці, перемоги і миру!

Ведучий: **СЛАВА УКРАЇНІ!** (відповідь – Героям Слава!)

УКРАЇНСЬКОМУ КОЗАЦТВУ СЛАВА!

(Всі учасники – СЛАВА! СЛАВА! СЛАВА!)

Ведуча: Запрошуємо Вас до гри!

*Сценарій лінійки закриття I (районного) етапу
Всеукраїнської дитячо-юнацької
військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура»)*

Місце проведення: Будищенська ЗОШ I-III ступенів Черкаської районної ради Черкаської області

Дата проведення: 30.04.2015

Фанфари

Ведучий: Нашому роду – нема переводу,

Хай доля єднає коріння святі.

Дай, Боже, нам віру і братню згоду,

Бо ми патріоти своєї землі.

Ведуча: Я вірю в твоє майбуття, Україно!

У луки, степи, золотаві поля.

У долю людську, в українську родину!

Хай славиться щастям козацька земля!

Ведучий: Пройдені всі етапи військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура»).
Всі ви були молодці. Чесно і гідно у нелегкій боротьбі ви здобували перемогу для своєї команди.

Ведуча: Змагання проведено... Підраховані результати, визначено найкращих джур Черкаського району.

Ведучий: Для підведення підсумків та оголошення результатів і нагородження переможців I (районного) етапу Всеукраїнської дитячо-юнацької гри «Сокіл» («Джура») запрошуємо начальника відділу освіти

(вручення грамот)

Козацький марш

Ведуча: З давніх-давен в Україні після довгої служби ватажок щедро винагороджував своїх козаків за лицарські справи. Тож вручаю вам знак козацької звитяги – булаву. Бережіть її, шануйте нашу Україну, бо ви – українці. Хай кожен з вас своїми добрими вчинками та справами доведе, що козацькому роду – нема переводу!

(вручення булави)

Ведучий: Ми віримо, що дана гра стане доброю традицією серед нашої учнівської спільноти, а символ козацтва – булава стане клейнодом, який із гордістю отримуватиме команда-переможець.

Ведуча: Ми віримо, що ви щодня виконуватимете правила кодексу честі козака

Ведучий: любитимете свою Батьківщину, материнську мову, неньку Україну, будете шанувати віру і звичаї свого народу.

Ведуча: матимете свою національну і людську гідність, будете готовим захищати слабших, турбуватися про молодших.

Ведучий: відстоюватимете повну свободу і незалежність особистості, народу, держави.

Ведуча: гартуватимете свій характер і волю, будете терплячими і дисциплінованими.

Ведучий: будете хоробрими і відважними, мужніми і невтомними.

Ведуча: берегтимете традиції Українського козацтва, охоронятимете пам'ятки історії і культури свого народу.

Ведучий: Краю мій коханий, щире твоє слово,

Небо твоє ніжно-голубе,

Рідна Україно, земле колискова,

Обіймаю піснею тебе.

Ведуча: Краю мій зелений, золото вербове,

Стежка моя, роси голубі!

Мати Україно, сонце чорноброве,

Уклоняюсь піснею тобі.

Пісня «Україна – це моя земля»

Ведучий: У всьому світі – кожен знає:

Є Батьківщина лиш одна.

І в нас вона одна-єдина –

Це наша славна Україна!

Ведуча: Не забувай Шевченка слів

Про горду славу козаків.

Не забувай, що ти дитина

Землі, що зветься Україна.

Ведучий: Право винесення Державного прапора надається учням Будищенської загальноосвітньої школи I-III ступенів

Козацький марш

Ведуча: Урочиста лінійка, присвячена закриттю I (районного) етапу Всеукраїнської дитячо-юнацької гри «Сокіл» («Джура») оголошується закритою.

Звучить Гімн України

Ведучий: Запам'ятайте, ви – майбутнє України. Тож своїми знаннями, працею, здобутками повинні підносити її культуру.

Ведуча: Будьте гідними предків-козаків, любіть рідну землю так, як заповідав великий Тарас, бережіть волю і незалежність нашої держави.

Ведучий: Зростаєте і тілом, і духом!

Ведуча: І пам'ятайте: «Слава козака - у славі Батьківщини!»

**Сценарій творчо-мистецького звіту-представлення рою
«Мошногірські яструби» на етапі «Ватра» на II (обласному етапі)
Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл»
(«Джура») у 2016 році**

Звучить мелодія пісні «Козаки» гурту «Тінь сонця». На сцену виходять джури рою «Мошногірські яструби». Хореографічна композиція із козацькими списками. По закінченні списи ставлять у бочку.

1. Вас вітає Черкаський район!

2. Ми - «Мошногірські яструби»!

3. Народивсь я в Україні,
Де течуть Дніпрові води,
Тут живу я і донині,
Тут коріння мого роду!

4. Черкащина - мій рідний край,
Тут гори Мошногірські і Дніпра пороги,
І Будище – хоч де ти не блукай,
До нього приведуть усі дороги!

5. Ми – «Мошногірські яструби»!
Ми грізні, дужі і сміливі!
Дідів нащадки - славні козаки!
Ми Україну славимо віднині!

6. За Батьківщину, за народ,
За нашу неньку-Україну!
За наших славних козаків,
За честь, за волю Батьківщини!

7.З давніх-давен людям відомо: дерево життя – це гілочка, на якій ростуть три листочки: перший - символ минулого часу, другий - сучасного, а третій - майбутнього.

8.Все навколишнє– це наслідки минулих подій. А в тому, що відбувається зараз, народжується майбутнє.

1.В історичному минулому українського народу було таке неповторне і легендарне явище, як Запорізька Січ.

2.Вже чимало літ пройшло з тих давніх часів,
Як багато в Україні було козаків!
Справжніх лицарів завзятих, вправних вояків.
Й дух козацький лине ще з далечі віків.

3. Віє вітер із Січі – і гомонять люди.
Що козаки-запорожці славу ще здобудуть.
Вони ж з своїм отаманом в боях гартувалась.
Жодних труднощів ніколи – зроду не боялись.

*Інсценізація . Звучить домра, пісня «Ніч яка місячна», потім « Розпрягайте, хлопці, коні». На сцені лавка, на ній сидить Тара Бульба, курить люльку. Поруч його дружина вишиває рушника. Заходять Остап і Андрій.
Бульба звертається до своїх синів.*

Бульба:

- Ну що, сини мої, готові? Чекає вас довга дорога на славному Запорізьку Січ!

Сини:

- Готові, батьку, аякже!
- Так, готові!

Бульба (до жінки) :

- Благослови, мати, дітей своїх, щоби воювали вони хоробро, боронили честь і славу і стояли завжди за віру і Бога. А ні – тоді краще хай пропадуть, щоб духу їх тут не було!

Мати:

-Благословляю я вас, мої сини,

Козацьку честь ви зберегти повинні,

А також Боже борони вас

зрадить рідній Україні!

Нехай хоронить вас... Божа Мати... Не забувайте, діти, матері вашої... подайте іноді хоч вісточку про себе...

Сини:

- Спасибі, мамо, за благословення, за ласку і щире слово.
- Спасибі, мамо, за віру і молитву Божу.

Бульба:

- Ну, що, сини мої , в дорогу! Нас чекає славна Січ і вся наша велична Україна!

Музика звучить гучніше. Бульба з синами підходять до дуба.

Бульба:

- Ось, сини мої, ми на славній Запорізькій Січі. Ось вона, наша Січ! Ось те гніздо, звідки вилітають усі горді і дужі, як орли. Ось звідки розливаються воля і козацтво на всю Україну.

Звучить мелодія козацька . Козаки з шаблями стоять непорушно, дівчата декламують.

Дівчата по черзі:

Ким він був, той останній козак
Що не втік з Запорізької Січі
що зібрав свою силу в кулак
І цариці поглянув у вічі.

Ким він був, і чому не тікав,
Не ховався від помсти, розплати,
І чи шабля була в козака,
чи пістолі були напoxваті?

Може він гарцював на коні,
Може рани йому всі боліли,
А чи, може, шукав він синів,
Тих, що вірили Катерині.

Може він збирався втекти
В Подніпряньські свої тумани,
Бо в цей час боронив хрести
І гасив від пожежі храми.

Може, він мед-горілку пив,
Але він не тікав, лишився.
А, можливо, він так любив,
Ту, за котру хотів помститися.

А чи, може, на палі
Він був забитий по саме горло
За козацькі свої пісні
Та за вольну козацьку волю?

Може, впала тоді гроза
Може, пута коня пов'язано,
Але був той останній козак
Козаком! І усе цим сказано!

1. Минуле і теперішнє тісно переплелися між собою. Славні козаки Запорізької Січі, для яких воля України була понад усе. Молоді студенти – мужні герої Крут, які поклали своє життя за незалежну Україну. Герої Майдану, Небесної Сотні – відстоювали гідність незалежної і суверенної держави .

Звучить мелодія . На сцені студент – герой Крут і герой Небесної сотні.

Дівчина:

Мені наснилось,
що вони зустрілись:
Убитий в Крутах
й вірменин Сергій.
В саду едемським

на травичці всілись:

Діалог:

«За що тебе?»

«За Україну, друже мій».

«Ти знаєш,

і мене за неї вбили,

Та це було вже років

майже сто.

Тоді померли ми,

щоб ви нам жили.

А вас вбивають...

Вас тепер за що?»

«Ти пам'ятаєш, друже,

звісно, пам'ятаєш,

Як біло-біло

в нас цвітуть сади.

І ти цей запах п'єш.

І ти його вдихаєш...

Я б все віддав,

щоб хоч на мить туди».

«А я ще ввечері

узяв дівча за руку

Й тихенько так

до серця притулив.

Тоді не знав,

що Бог уже розлуку

Навіки на Землі нам

присудив.

Під Крутами стояли ми
стіною.

В очах не страх,
а злість до ворогів.

Більшовики готовились
до бою,

Я йшов на смерть...
а жити так хотів».

«Мені твій попіл
стукав, брате, в груди.

Я — вірменин,
а теж Вкраїни — син.

Не мав у серці
й крапельки облуди,

За те й убив мене
проклятий поганин».

Дівчина:

...Мені наснилось,
що вони зустрілись:

Убитий в Крутах
й бородач Сергій.

В саду едемським
на травичці всілись:

«За Україну нас вбивають,
брате мій...»

1. Нині ми, рій «Мошногірські яструби», молоді, міцні, відчайдушні, нащадки славного українського козацтва, творимо історію Черкаського краю та України!
2. Над нами гордо майорить наше ройове знамено, як символ незламного духу та жаги до перемоги!

3. Ми – творці майбутнього нашої величної держави – вивчаємо, пам'ятаємо і примножуємо традиції і звичаї рідного краю.
4. Адже, ми знаємо, що народ, який не пам'ятає свого минулого, не має майбутнього!
5. Якою ж я бачу свою Україну?...

Звучить лірична мелодія

Я хочу сказати простими словами,
Про те, що турбує мене вечорами,
Про те, як в думках я малюю картину,
Якою я бачу свою Україну!

В моїй Україні ніхто не стріляє,
Ніхто не калічить, ніхто не вбиває!
В моїй Україні ніхто не воює!
Своє і чуже життя кожен цінує!

В моєї країни чудові сусіди,
Запрошують в гості і я до них їду.
Сусіди й самі у нас часто бувають.
Не брешуть, не крадуть, ніде не блукають!

В моїй Україні не плюють на підлогу,
Отримують і надають допомогу,
І молодь моя не п'є і не курить,
Займається спортом, співати так любить!

В моїй Україні чемні дівчата!
А хлопці уміють так щиро кохати!

Навчаються жити, читають книжки,
І горді від того наші батьки!

В моїй Україні немає кордонів!
І море, і сонце, Дніпро, терикони,
Карпати зимою в засніжених шапках,-
Моя Україна! Люблю її! Крапка!

Виконують пісню під супровід гітари «Не спи, моя рідна земля»

Я тобі скажу, де квітне дивний сад,
Де срібляста ніч тремтить у темних водах.
У далекий край лежить нелегкий шлях,
Доки хижа ніч кружля по колу.

Приспів:

Не спи, моя рідна земля!
Прокинься, моя Україно!
Відкрий свої очі у світлі далеких зірок!
Це дивляться з темних небес
Загиблі поети й герої –
Всі ті, що поклали життя за майбутнє твоє.
Я тобі повім про мрію золоту,
Що палким вогнем горить в моєму серці.
Про щасливий край, про радісних людей,
Де життя кидає виклик смерті.

Приспів(повторюють 2 рази)

Разом:

Державу – збудуємо!
Серця - запалимо!
Народ – згуртуємо!
Україну – прославимо!

Черкаський район

Відділ освіти Черкаської районної державної адміністрації

Будищенська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів

Рій «Мошногірські яструби»

ЗВІТ

**про Добре діло «Пам'ятаємо минуле. Небайдужі до
сьогодення. Творимо майбутнє»**

Загальна тема: «Патріотами не народжуються. Патріотів
виховуємо».

Здійснене в селі Будище Черкаського району

звересня 2015 року до травня 2016 року

Виховник :Лазаренко Марина Леонідівна,

Заступник директора з ВР

с.Будище, вул.Лесі Українки, 61/9

0954045651, m_lazarenko@mail.ua

с. Будище, 2016

Анотація

Кожна молода людина є активним учасником розбудови громадянського суспільства, відіграє в ньому важливу роль та несе відповідальність у процесах прийняття рішень на всіх рівнях, які впливають на їх життя, а держава забезпечує доступ молоді до відповідних та необхідних програм та послуг незалежно від статі, географічного положення, соціального, культурного, економічного чинників.

З давніх-давен людям відомо: дерево життя – це гілочка, на якій ростуть три листочки: перший - символ минулого часу, другий - сучасного, а третій - майбутнього. Все навколишнє – це наслідки минулих подій. А в тому, що відбувається зараз, народжується майбутнє.

Тому ми об'єднали кілька справ рою Будищенської ЗОШ І-ІІІ ступенів в одне Добре діло під загальною назвою **«Пам'ятаємо минуле. Небайдужі до сьогодення. Творимо майбутнє»**. Мета наших добрих справ – вивчати історію рідного села, краю, де ми живемо, де жили наші предки; посильно та адресно допомагати тим, хто зараз знаходиться на «передовій», у зоні проведення АТО, підтримувати їх добрим, привітним словом через листи та малюнки; привернути увагу односельців до благоустрою нашої маленької Батьківщини – села Будище.

Зміст

Анотація	2
1. Додаткові відомості	4
1.1 Місце та адресна спрямованість	4
1.2 Час та тривалість	4
1.3 Особливі умови проведення	4
1.4 Список рою	4
1.5 Завдання рою	6
2. Опис «Доброго діла» з фотографіями	7
2.1 Пам'ятаємо минуле	7
2.2 Небайдужі до сьогодення	11
2.3 Дбаємо про майбутнє	14
Додатки	17
Висновки	18

1.Додаткові відомості

1.1 Місце та адресна спрямованість: село Будище Черкаського району, територія проведення АТО.

1.2 Час та тривалість: осінь 2015 року - травень 2016 року.

1.3 Особливі умови проведення: екскурсії, трудові десанти, туристичні походи, уроки-дослідження, патріотично-дослідницькі стежини, презентації учнівських робіт, ярмарки, висвітлення результатів діяльності у ЗМІ, на шкільному сайті.

1.4 Список рою

<i>№ з/п</i>	<i>П.І.Б.</i>	<i>Навчальний заклад</i>	<i>Клас</i>	<i>Короткий зміст завдання, яке виконував</i>
1.	Кушніренко Анастасія Андріївна	Будищенська ЗОШ І-ІІІ ст.	10	Організація шкільного ярмарку на допомогу воїнам АТО, участь у благоустрої села
2.	Верховський Максим Сергійович	Будищенська ЗОШ І-ІІІ ст.	10	Вивчення історії партизанської землянки, участь в екологічних акціях
3.	Артеменко Андрій Миколайович	Будищенська ЗОШ І-ІІІ ст.	9	Опрацювання джерел Інтернет-ресурсів, участь у благоустрої села
4.	Лазаренко Юлія Олексіївна	Будищенська ЗОШ І-ІІІ ст.	9	Оформлення матеріалів для ЗМІ, сайту школи
5.	Чеберяк Сергій Валерійович	Будищенська ЗОШ І-ІІІ ст.	9	Збір інформації у мешканців села про воєнні часи, участь у благоустрої села
6.	Шаповал Марина	Будищенська ЗОШ І-ІІІ ст.	9	Організація шкільного збору продуктів харчування та речей

	Ігорівна			для воїнів АТО
7.	Губенко Денис Маркович	Будищенська ЗОШ І-ІІІ ст.	8	Участь у благоустрої села, збір речей для воїнів АТО
8.	Загородний Олександр Олегович	Будищенська ЗОШ І-ІІІ ст.	8	Збір інформації про односельців-учасників АТО, участь у благоустрої села

Рій «Мошногірські яструби»

Усі джури рою – це учні Будищенської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів Черкаського району Черкаської області (фото1,2)

Фото1. Наші берегині

Шаповал Марина, Кушніренко Анастасія, Лазаренко Юлія
(зліва направо)

Фото 2. Наші козаки

Артеменко Андрій, Верховський Максим, Загородний Олександр, Чеберяк Сергій, Губенко Денис (зліва направо)

1.5 Рій «Мошногірські яструби» підтримував ініціативи шкільного самоврядування, підприємства ДП «Перемога Нова», яке знаходиться на території с.Будище, сам був організатором багатьох заходів.

Фото3. Рій «Мошногірські яструби» - на районному етапі гри

Фото 4. «Мошногірські яструби» з переможною булавою

2. Опис Доброго діла

2.1 Пам'ятаємо минуле

Україно! Доки жити буду – доти відкриватиму тебе.

Василь Симоненко

Наше й нові покоління завжди шанобливо схилитимуться перед тими, хто віддав свої життя заради свободи й миру на рідній землі, у наших серцях вічно житиме подвиг ветеранів-фронтовиків, трудівників тилу і тих, хто у післявоєнні роки відбудовував зруйновану країну. Ми віддаємо належне пам'яті жертв депортацій і переслідувань та вшановуємо звитягу всіх тих, хто чинив опір страшному злу минулого століття – фашизму.

На території нашого села в роки Другої Світової війни діяли партизанські загони, які розташовувались у Мошногірському лісі перед селом. Учні школи разом з учителем предмету Захист Вітчизни Чернишем М.М. щороку напередодні Дня партизанської слави проходять 5-ти кілометровий марш-кидок до партизанської землянки та пам'ятного знаку – місця загибелі партизан у листопаді 1942 року в урочищі Чайчин острів (фото 5). Традиційно у марші беруть участь джури рою школи «Мошногірські яструби»(фото 6).

Фото 5. Марш-кидок «Шляхами партизанської слави»

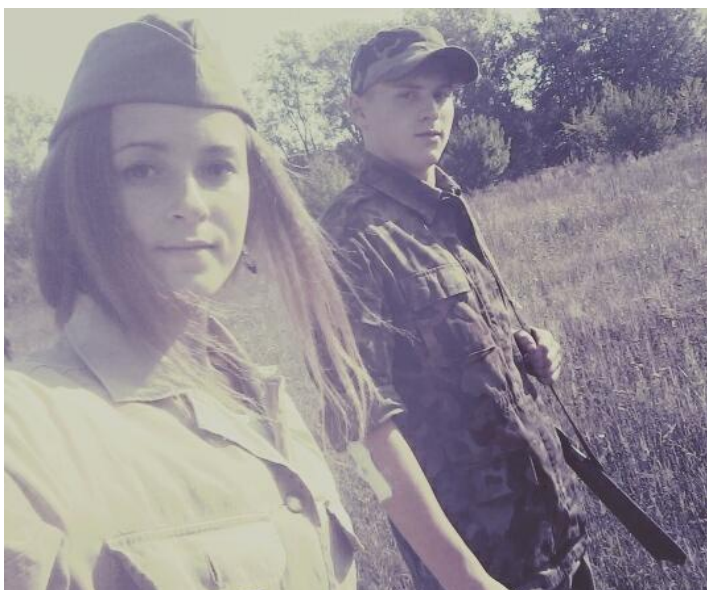

Фото 6. Ройовий Анастасія Кушніренко та хорунжий Верховський Максим

Фото 7. Біля партизанської землянки

Микола Миколайович разом з школярами дбають про порядок навколо землянки та пам'ятного знака (фото 8).

Хвилиною мовчання школярі вшанували пам'ять героїв-підпільників, серед яких були наші односельці (фото 9).

Фото 8. Учитель предмету Захист Вітчизни Черниш М.М. разом з учнями ремонтує пам'ятник партизанам

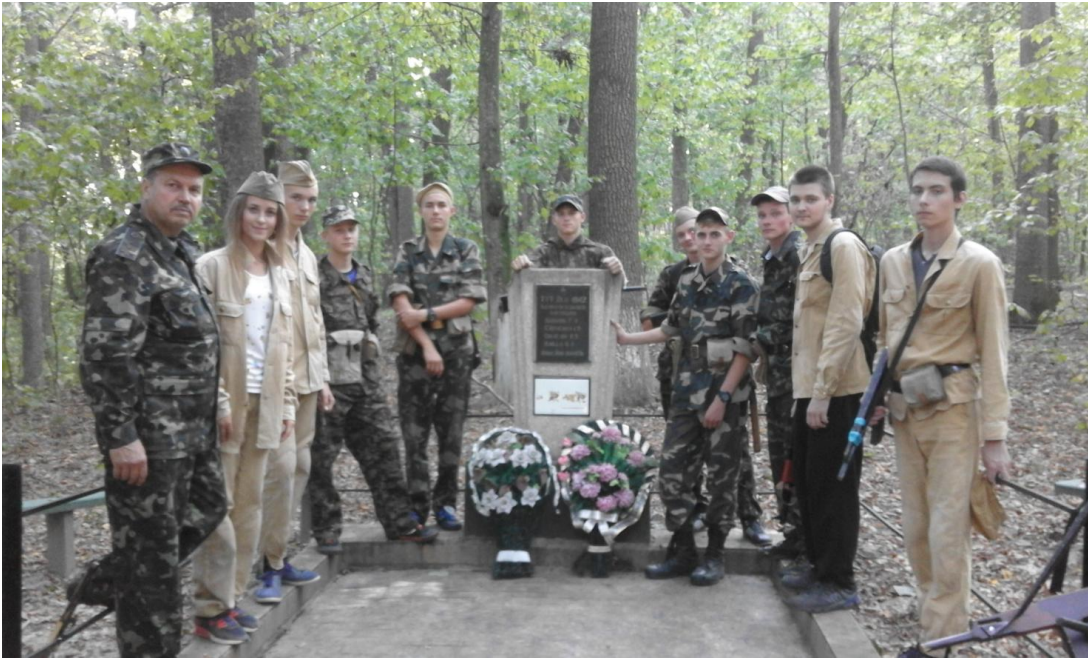

Фото 9. Біля пам'ятника односельцям-партизанам

Під час урочистого мітингу, присвяченого Перемозі над нацистами у Другій Світовій війни, згадали поіменно усіх відважних односельців, які захищали рідну землю від ворога. Протягом святкового заходу почесну варту біля Обеліску Слави несли члени рою «Мошногірські яструби» (фото 10).

Фото 10. «Мошногірські яструби» у почесній варті

2.2 Небайдужі до сьогодні

Звертаюсь до тебе, мій любий солдате!..

Я хочу сказати простими словами,

Що хочу у мирній країні я жити, співати,

Щоб всі посміхались: і мама, і тато...

(уривок з учнівського листа воїну АТО)

Кожен громадянин нашої держави не може стояти осторонь тієї біди, що спіткала цілу країну. Тисячі героїв захищають кордони нашої Батьківщини. Багато не повернулись додому, але зараз, саме зараз, ми повинні показати свою підтримку тим, хто живий. Тим, хто не бачить ні сну, ні відпочинку. Тим, хто кожен день чує свист куль і снарядів, бачить смерть своїх друзів. Лише відчуваючи нашу підтримку, вони продовжують боротьбу, бо знають, що за ними стоїть народ України. Допомога військовослужбовцям може бути різною. Головне мати бажання. Навіть ті душевні листи та малюнки від дітей надихають їх, дають наснагу далі жити і воювати. Але, на жаль, на одному бойовому духові перемоги не отримати, голими руками ворога не здолати, і від одного нашого бажання куля повз не пролетить. Солдатам треба їсти, їм треба пити, до того ж стало холодно, необхідний теплий одяг. Треба багато, дуже багато всього.

Чимало лозунгів і закликів про допомогу ми чуємо щодня на роботі, на вулиці, у соцмережах. Люди збирають кошти, відправляють ліки, речі й листи в зону АТО, з радістю зустрічають своїх героїв, котрі повернулися зі Сходу. Напружена ситуація в нашій країні вимагає рішучих дій від дорослих, та не залишила байдужими дитячі серця. Учнівський колектив нашої школи розробив та реалізує проект «Моя допомога воїну АТО».

Учні нашої школи протягом року написали кілька сотень листів і листівок для воїнів АТО (фото 11).

Фото 11. Голуби миру від найменших джур школи скоро відправляться «на передову»

У вересні шкільне самоврядування організувало ярмарок, до якого залучились усі класи. Отримані кошти було витрачено на придбання продуктів харчування та теплий одяг, шкарпетки для односельців-учасників АТО (фото12).

Фото 12. Шкільний ярмарок солодощів

13 жовтня 2015 року в Будинку культури с.Будище відбувся конкурс патріотичної пісні, присвячений Дню захисника України, Дню українського козацтва. На свято запросили учасника АТО, батька учениці 2 класу, Гончаренка Григорія, який знаходився у відпустці. З теплими словами подяки за героїзм і приклад патріотизму звернулась до гостя директор школи, Наталя Миколаївна, і подарувала від усієї школи подарунки на згадку про зустріч. Дитячі листи з теплими словами, обереги діти особисто передали Григорію та попросили роздати солдатам на передовій (фото 14).

На початку грудня отримали наші захисники щирі вітання від вихованців, батьків та трудового колективу Будищенської ЗОШ І-ІІІ ст.: продукти харчування, консерви, крупи, чай, згущене молоко, цукерки, засоби особистої гігієни та шкарпетки (фото 15).

Фото 14. Діти передають Гончаренку Григорію дитячі листи та обереги

Фото 15. Наші голуби миру «на передовій»

У відповідь учні нашої школи отримали прапор, підписаний солдатами, які захищають Україну в Донецькій області (фото 16).

Фото 16. Рій «Мошногірські яструби» з прапором України від бійців АТО

2.3 Творимо майбутнє

Озеленення країни – спадщина для майбутніх поколінь

Протягом квітня учнівський та трудовий колективи Будищенської ЗОШ займались благоустроєм території школи і села. Діти та дорослі наводили лад на клумбах, висаджували квіти, кущі калини та дерева. Працівники школи запаслись мішками для сміття і рукавичками, взяли участь у Всеукраїнському суботнику в рамках Всеукраїнської екологічної акції «Зробимо Україну чистою разом!». Підтримавши ініціативу ДП «Перемога Нова» щодо створення сучасного парку в селі, учні, педагоги, працівники школи неодноразово допомагали в облаштуванні парку. Спочатку прибирали сміття, рівняли спеціально завезену землю, розносили та висаджували кущі на намічені проектом місця. А коли спеціалісти висадили дерева, молодь знову прийшла на

допомогу. Разом з дорослими вони вирівнювали алеї майбутнього парку європейського зразка (фото 17, 18).

Фото 17. Джури разом з дорослими створюють парк в центрі села

Фото 18. Член рою Верховський Максим на благоустрої села

Народна мудрість говорить, що кожна людина протягом свого життя повинна зробити три найважливіші речі: збудувати дім, виростити сина і посадити дерево. А якщо садити декілька дерев, то наша планета квітватиме садами. Приємно те, що подібні акції покликані на виховання еко-свідомості не лише у молоді, а й у старшого покоління, виховання у громадян дбайливого ставлення до довкілля, прищеплення в суспільній свідомості потребу підтримувати чистоту та піклуватися про навколишнє середовище і облаштування місць громадського відпочинку.

Усі події, що відбуваються у школі, обов'язково висвітлюються на шкільному сайті (<http://bydusheschool.jimdo.com>) та в районній газеті «Сільські обрії»

Про створення парку в центрі села можна прочитати в районній газеті «Сільські обрії» (29 квітня 2016 року)

Висновки

На сьогодні перед нашою державою стоїть завдання - виховання у молодого покоління почуття патріотизму, формування особистості на засадах духовності, моральності, толерантності, забезпечення створення умов для інтелектуального, культурного та фізичного розвитку, реалізації науково-технічного та творчого потенціалу молодих громадян.

Виходячи з цього, основна ідея Доброго діла полягає у мотивації громадської активності школярів. Це стане запорукою небайдужості як сьогоднішнього, так і прийдешніх поколінь громадян. Найкращою мотивацією до безкорисної суспільної праці є почуття гордості за свою державу, співпереживання за минуле, співпричетність до творення її сьогодення та майбутнього.

Учні вкотре переконалися в тому, що Україна має свою багатовікову історію, своєрідну культуру, звичаї та традиції. Нам є чим пишатися, що цінувати, вивчати, про що розповісти іншим. Джури школи своєю діяльністю привернули увагу значної кількості школярів, їх батьків та громадськості.

Бібліографія

1. Амонашвили Ш.А. Чтобы дарить Ребёнку искорку знаний, Учителю надо впитать море света. - Донецк, 2009.
2. Захаренко О.А. Поради колезі, народжені в школі над Россю: Роздуми педагога. – Черкаси: Ваш Дім, видавець Дикий О.В., 2005. – 92с.
3. Карпенчук С. Г. Теорія і методика виховання. – К., 1997. - 256с.
4. Кіндрат В. К Формування патріотизму в школярів у концепції В. О. Сухомлинського / В. К Кіндрат // Педагогіка і психологія. - 1998. - № 3. - с. 56.
5. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді (наказ Міністерства освіти і науки України від 16. 06.2015 р. № 641).
6. Методичні рекомендації щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах (додаток до Наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 р. № 641).
7. Навчальні матеріали он-лайн. Педагогіка у запитаннях. У чому сутність патріотичного виховання. — Режим доступу: http://pidruchniki.com/pedagogika/u_chomu_sutnist_patriotichnogo_vihovannya.
8. Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів. Наказ МОНмолодьспорту № 1243 від 31.10.11 - Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/24565/.
9. Умови проведення II (обласного) етапу Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура») у 2017 році. – Режим доступу: http://ckoblsutur.ucoz.ua/index/umovi_gri_2015_roku/0-139